

# Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER  
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4<sup>E</sup> JAARGANG

WOENSDAG 15 JANUARI 1919

No. 159

## INHOUD

	Blz.
OVER DEN 8-URENDAG EN HET WETSONTWERP SCHAPER door <i>C. F. Stork</i> .....	49
Kinabast-Overeenkomst .....	51
De Peel-Kanalitie door <i>A. Bos</i> .....	52
De (Amsterdamsche) „Wissel”markt door <i>v. L-d.</i> .....	53
De Organisatie van eenige Effectenbeurzen in het Buiten- land II door <i>v. T. d. B.</i> .....	55
De Nationale Bank van België gedurende den Oorlog door <i>Mr. L. F. A. M. v. O.</i> .....	56
Ontwerp Effectenbeurswet 1919 .....	57
Emissies in 1918 .....	59
AANTEKENINGEN:	
De nieuwe Staatsleening .....	60
Opbrengst Javasuikeroogst 1918 en aanplant voor 1919..	61
De Bank of England en vreemde credieten .....	61
De Rijkspostspaarbanc in 1917 .....	61
Landverhuizing tijdens en na den oorlog .....	61
De ruwijzerproductie van Duitschland .....	62
BOEKAANKONDIGING:	
J. Huizinga: <i>Mensch en Menigte in Amerika</i> , bespr. door <i>Mr. G. W. J. Bruins</i> .....	63
Dr. H. M. R. Leopold: <i>De spiegel van het verleden</i> ....	64
REGERINGSMAAATREGELEN OP HANDELSGEBIED .....	64
MAANDCIJFERS:	
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank .....	65
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam .....	65
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.....	65—73
Geldkoersen.   Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen.   Goederenhandel.	
Bankstaten.   Verkeerswezen.	

## INSTITUUT

## VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

## WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. Telegr. adres: *Economisch Instituut.*Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.  
in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,—  
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het  
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande  
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,  
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-  
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen  
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-  
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

13 JANUARI 1919.

De toestand op de geldmarkt werd ook deze week weder geheel beheerscht door de in het vooruitzicht zijnde groote betalingen op de nieuwe staatsleening. Daardoor was ook nu weder geld op korten termijn sterk aangeboden en daarentegen voor langere perioden slechts weinig geld beschikbaar. Kort disconto

vond grif plaatsing à  $3\frac{1}{4}$  pCt., later werd zelfs tot  $2\frac{1}{2}$  pCt. afgedaan. Lange wissels waren echter zeer weinig gezocht en slechts tot  $3\frac{3}{4}$  à 4 pCt. onder te brengen. Ook in de prolongatienoteering was bovenvermelde invloed bemerkbaar. In de eerste dagen der week was er, aangezien toen gesloten posten juist op de stortingsdagen van de leening komen te vervallen, ruim geld beschikbaar en de noteering bleef op 3 pCt. In de tweede helft der week was er, daar deze posten na den stortingsdag vervallen, veel minder aanbod en de noteering liep op tot  $3\frac{1}{2}$  en  $3\frac{1}{4}$  pCt.

\* \* \*

De voor de jaarswisseling bij de Nederlandsche Bank opgenomen gelden zijn, volgens de staat van deze week, weder geheel teruggevloeid. De discounteringen verminderden met 7 millioen, waarvan 1 millioen aflossing van de regeering. De beleeningen verminderden met  $4\frac{1}{2}$  millioen en de saldi in rekening-courant van anderen vermeerderden met 8 millioen; door een en ander kon de omloop van bankpapier met ruim 20 millioen terugloopen.

\* \* \*

De wisselmarkt was tamelijk rustig met flinke omzetten. Er was ook deze week weder zeer groot aanbod van Londen uit België, zoodat de koers herhaaldelijk enkele punten terugliep. Daar echter de goederenhandel met Engeland en Amerika langzamerhand meer levendig begint te worden kwam er van die zijde meer vraag en werd na iedere daling het aangeboden grif opgenomen.

Marken waren aanvankelijk sterk teruglopend daar de gelegenheid tot omruiling in België was afgelopen. Toen later bleek dat de termijn weder met een tiental dagen was verlengd, ontstond er opnieuw sterke vraag, zoodat de koers, ondanks de slechte politieke berichten uit Duitschland, weder belangrijk steeg.

## OVER DEN 8-URENDAG EN HET WETS- ONTWERP SCHAPER.

In deze dagen kan men niet alleen spreken van een snellen gang der ideeën, het is een ware wedloop geworden! Menschen, die voor eenige maanden wellicht nog huiverig waren voor de gevolgen eener kiesrechtuitbreiding, die eenige honderdduizenden nieuwe kiezers bracht, vinden thans de uitbreiding met eenige millioenen vrouwelijke kiezers de gewoonste zaak van de wereld. Deze politieke evolutie-vlugheid wordt geëvenaard door de economische en in

sommige opzichten kunnen de gevolgen van deze laatste bedenkelijker zijn.

Zóó wordt de plotselinge invoering van een wettelijke achturigen arbeidsdag ook door overigen voorzichtige menschen bijna beschouwd met dezelfde wellwillende onverschilligheid, waarmede ze een jaar geleden zouden hebben gepraat over de verlaging van den pensioengerechtigden leeftijd van arbeiders van 70 op 65 jaar. En toch hebben we hier met een zaak te doen, die van het uiterste belang kan zijn voor onze industrie en die wel met den noodigen ernst mag worden behandeld.

Enkele mededeelingen over opgedane ervaring en daaraan vastgeknootte opmerkingen, naar aanleiding van het wetsontwerp Schaper zullen daarom wellicht de belangstelling wekken der lezers van dit weekblad.

Het vraagstuk der belangrijke verkorting van den werktijd wordt beheerscht door de vragen naar den invloed, dien de verkorting heeft op de grootte en de kosten der productie. Onze geheele industrie wordt op het oogenblik met een ramp bedreigd, als het haar blijvend lot zal wezen zich, wegens gebrek aan voldoende grondstoffen tot een zuivere voorziening in de behoefte van het binnenland te moeten beperken. Dan ware er tegen de invoering van den achturigen of zesurigen werkdag niet het bezwaar te opperen, dat de productie te veel zoude verminderen: in de binnenlandsche behoefte is in nog minder tijd te voorzien! De zaak ware in dit geval dus niet van overwegend belang wat de productie-hoeveelheid, zij het ook wél wat de productie-kosten betreft. Maar zóó bedoelt men het waarschijnlijk niet, als men deze hervorming met geestdrift voorstaat.

Van groot belang is de wijze der invoering van den achturedag wél, als wij weer op de vrije markt met het buitenland zullen moeten concurreeren, of wanneer het buitenland ons hier concurrentie aandoet. Dan geldt in de eerste plaats de vraag, of het concurreerende buitenland even zware eischen stelt aan de nijverheid als onze eigen wetgeving voornemens is te doen. Doet zij dit niet, dan zijn wij gehandicapt. Maar ook als in het buitenland wél maatregelen in dezen zin worden genomen, is het zaak nauwkeurig toe te zien en te overwegen, hoe dergelijke maatregelen aan onze industrie en aan de volkseigenaardigheden moeten worden aangepast. In de volgende regelen hoop ik enkele zaken te bespreken, die met een en ander in verband staan.

In de eerste plaats een enkel woord over mijn eigen ervaring, met verkorting van werktijd opgedaan in de fabriek, die mede onder mijne directie staat.

Sedert hare oprichting in Hengelo, waar men in 1868 een 11-urigen werkdag invoerde, als verkorting na den werktijd van 12 uur, die voorheen te Borne gebruikelijk was, is de werktijd aan de machinefabriek der firma Gebrs. Stork & Co. geregeld verminderd. Omstreeks 1895 was men feitelijk tot 9 uur per dag teruggegaan. Bij alle verkortingen hebben wij zoo goed mogelijk nagegaan in hoeverre de productie verminderde ten gevolge der toegepaste verkortingen. Steeds stond op den voorgrond, dat het weekloon der werklieden niet verminderen mocht en dit is gemakkelijk te bereiken geweest. Bovendien is door de inrichting van het toegepaste loonstelsel een vrij goede contróle op de productie per werkman mogelijk en ook in dat opzicht is gebleken, dat verkorting geen bezwaren met zich bracht. Integendeel, in den loop der jaren is gebleken, dat het mogelijk was zonder merkbare verhooging der productiekosten de loonen zeer aanmerkelijk te verhoogen. Dit is natuurlijk in de eerste plaats het gevolg geweest van betere werkmethoden en gereedschappen, maar toch ook voor een belangrijk deel aan verhoogde intensiviteit van den arbeid toe te schrijven.

De laatste stap ter verkorting geschiedde ruim

2 jaar geleden, toen ter besparing van kolen het aantal werkuren van 51¼ tot 48 per week werd vermindert. De uurloonen werden toen tijdelijk verhoogd om de dag- en weekloonen op hetzelfde bedrag te houden. Na eenige maanden bleek de hoeveelheid afgeleverd werk niet verminderd te zijn en na een proeftijd van een jaar werd de 48-urige werktijd op dien grond blijvend ingevoerd.

Terecht wijzen de voorstellers van het ontwerp-Schaper in hun Memorie van Antwoord van 4 October 1918 op de gunstige ervaring in onze fabriek met den 8-urigen werkdag opgedaan. Maar de conclusie is wel wat voorbarig, dat dezelfde resultaten in alle industrieën zouden kunnen worden bereikt.

Hierover een enkele opmerking. In eene algemeene machinefabriek wordt naast veel machinewerk veel handwerk verricht en daar dit laatste werk over het algemeen vermoeiend is of inspanning vereischt, leidt een te lange werktijd tot minder intensief werken. Wanneer de werkman belang heeft bij de grootte zijner productie, doordien zijn loon daarvan afhangt, zal hij binnen zekere grenzen eene verkorting van den werktijd kunnen goedmaken door intensiever te werken. Hoever men hierin kan gaan, is natuurlijk a priori niet uit te maken; wij meenen, dat de 48-urige werkweek op het oogenblik wel ongeveer de grens is. Het moet in ieder geval kwestieus worden geacht of een nog kortere tijd met méér inspanning aangenamer is voor den werkman dan het werken in het tegenwoordige tempo.

Voor de werklieden, die werktuigen bedienen, geldt de bovenbedoelde mogelijkheid van productieverhoging per eenheid van tijd in korteren werktijd niet in even hooge mate, maar bij de algemeene werkzaamheden zal toch blijkens de ervaring de werkman door meer oplettendheid, minder treuzelen bij overgang van het eene werk op het andere, beter gebruik weten te maken van de kwaliteiten van zijn gereedschap intensiever kunnen werken en dus zal ook hierbij de verkorting van werktijd zonder vermindering der productie mogelijk zijn.

Iets anders is het bij de z.g. massa-fabricage in verschillende industrieën, waar het werktuig geheel overheerschend en de invloed van den man, die het werktuig bedient, op de productie gering is te achten. Daar zal verkorting van werktijd dus wel met productie-vermindering gepaard gaan. Gelukkig is juist bij dit soort van werk het loon veelal een factor van wat minder betekenis en wordt aan den anderen kant aan de verbetering der productiviteit van deze soort werktuigen met succes een groote mate van industrieel vernuft besteed, zoodat de bezwaren op den duur te overwinnen zijn.

De ervaring, die wij met den korteren werktijd opdeden, is over het geheel gunstig en op grond dier ervaring meen ik te mogen zeggen: wanneer in een fabriek gedurende ruim acht uren per dag werkelijk vlijtig wordt gewerkt, is deze tijd in de meeste bedrijven lang genoeg.

Men behoeft m.i. niet te vragen, zooals dit wel eens geschiedt: „Wat zouden de menschen met hun vrijen tijd doen, als de werktijd zoo kort wordt gemaakt?“, óf die andere opmerking te maken: „U werkt toch ook veel langer dan 8 uur!“ Met zulke opmerkingen komt men er niet. Wanneer de man, die intellectueel werk verricht, langer dan acht uur werkt, doet hij dit aan afwisselend werk; het nadeel der moderne bedrijven is juist, dat het werk eentonig en geestdodend is. Men trachte het dus niet té lang te maken.

En als men zich angstig maakt over het verkeerde gebruik van vrijen tijd, vergeet men, dat de werkman, als hij gehuwd is, bijna altijd eenige huishoudelijke bezigheden of, op het platteland en ook dikwijls bij de steden, 's zomers tuinwerk heeft te verrichten. Wij zullen straks nog gelegenheid hebben te wijzen op misbruik, dat wel eens van den vrijen tijd wordt ge-

maakt, maar wanneer een werkmán zich thuis met wat handwerk ten eigen behoeve bezig kan houden is dat zeer gelukkig. We mogen even glimlachen bij de meer dan eens voorkomende opmerking in de Memorie van Antwoord ontwerp-Schaper, dat de werkmán toch vooral veel moet kunnen vergaderen, zonder daarom te ontkennen, dat het vereenigingsleven in vele opzichten ten goede is gekomen aan zijn ontwikkeling. Eindelijk kan allerlei werk, tegenwoordig voor de volkswikkeling gedaan, als bibliotheken, voordrachten, volksuniversiteiten, etc., slechts bij niet te langen werktijd aan het geheele volk ten goede komen.

Dit alles spreekt dus voor korten werktijd.

Maar mijn overtuiging over het wenschelijke, dat onze industriele ontwikkeling zich bewege in de richting van werktijd-verkorting, neemt niet weg, dat het een groote fout is te achten, dat thans in een aantal gemeenten een 8-urige werkdag of zelfs een 45-urige werkweek is ingevoerd, zonder dat men tracht den arbeider tevens tot intensiever arbeid te brengen en zonder dat men onderscheid maakt tusschen verschillende soorten van arbeid. Het is toch een dwaasheid, dat buitenwerk, liefst zonder of met onvoldoend toezicht in plattelandsgemeenten gelijk wordt gesteld met b.v. ingespannen stokersarbeid in een electrische centrale met intensief bedrijf! En hoeveel werk ligt daar niet tusschen, waarvoor een zoo korte werktijd voorloopig geheel onnoodig geacht moet worden. Aan den wedloop der ideeën in den mond van soms ideeënlooze raadsleden dankt men deels deze maatregelen, die een exorbitante vermeerdering van Gemeentebelastingen en van productiekosten — direct en indirect — ten gevolge zullen hebben. Want de verkorting der werktijden gaat met groote verhooging der weekloonen gepaard. Ieder industrieel met verantwoordelijkheidsbesef vraagt zich bij het gadeslaan van dezen vaan bezorgd af, tot welk een débâcle dit alles ons zal voeren?

Van het wetsontwerp-Schaper, dat den 8-urigen werktijd wil regelen, kan men gelukkig niet zeggen, dat het onder den drang van deze verwarde tijden geboren is; sedert jaren is het aan de orde, maar de belangstelling voor het lot van dit ontwerp is nu vergroot. Ofschoon, naar mijne meening, in verschillende opzichten in dit ontwerp veel zoude moeten gewijzigd worden, om het aan te passen aan de eischen der nijverheid, is het toch als een ernstig stuk werk te beschouwen en ook als het mocht worden ingetrokken om plaats te maken voor een spoedige behandeling van een Regeeringsontwerp, heeft het als voorbeeld een goede taak verricht. Ik betreur het echter, dat uit het ontwerp, onder den indruk van „de roode week” alle overgangsbepalingen geschrapt zijn.

Het is te hopen, dat de Minister van Arbeid in het door hem in te dienen wetsontwerp overgangstermijnen opneemt, die in tal van industrieën noodig zullen wezen. Het is daarbij met het oog op de positie onzer industrie tegenover het buitenland, waarmede wij in meer normale tijden zullen moeten concurreeren, noodig, dat de wettelijke maatregelen, die hier te lande genomen worden, in overeenstemming zijn met de buitenlandsche. Tot dusverre zijn alleen in de landen, in revolutietoestand levende, plotseling dergelijke absolute bepalingen gemaakt, als velen hier zouden willen voorschrijven. En ook in de revolutielanden bestaan ze meest op papier. In Rusland worden bijna geen uren meer gewerkt en in die uren nog met een verbazendwekkend gemis aan ijver, maar dat voorbeeld is nog al te modern.

Daarentegen deed in een nog niet door den Russischen geest bevangen industrieplaats in Duitschland een Hollandsch afnemer de volgende grappige ervaring op. Een gereedstaand werktuig kon niet binnen den door hem gewenschten termijn verzonden worden

wegens den „8-Studentag”; directie der fabriek noch Arsolraad wisten hier te helpen, de voorschriften waren absoluut. Maar de werklieden zelf, die het werk moesten afleveren, wierpen hun „8-Studentag” over boord voor een flinke fooi. Toen hun op die beginselverzekering gewezen werd, was het antwoord: „Ach was helpen uns die Prinzipien, Geld verdienen ist die Hauptsache!”

Deze anekdote wijst op één der cardinale fouten in het ontwerp-Schaper, die, naar wij mogen vertrouwen, in het Regeeringsontwerp vermeden zullen worden: de geheele regeling is veel te weinig lenig. Een fabriek als de onze kon onder de tegenwoordige wetgeving de 48-urige werkweek invoeren, omdat zij altijd in de gelegenheid is, in urgente gevallen, die in de machine-industrie, maar ook in vele andere industrieën meermalen voorkomen, overwerk te doen verrichten. Natuurlijk zal dat, wanneer de zaak wettelijk geregeld is, wat minder huiselijk kunnen gaan als thans, maar men zal in ieder geval de gelegenheid moeten openstellen door den Burgemeester of andere plaatselijke organen vergunning tot overwerk te doen geven. Art. 11ter van het ontwerp, dat vergunning door den arbeidsinspcecteur, meestal alleen na voorafgaande machtiging van den Minister, eischt, is voor vele plaatsen en industrieën te omslachtig en wanneer slechts het voorschrift bestaat, dat de arbeidsinspectie voortdurend van de toegestane afwijkingen op de hoogte wordt gehouden, bestaat voldoende waarborg tegen onduiking. Maar bovendien is in bedrijven, waarin overgewerkt moet worden, de bepaling, dat hoogstens 11 uur per etmaal en 62 uur per week; met een maximum van 30 etmalen per jaar, waarin overwerk mag worden verricht, veel te belemmerend. Bij spoedeisende reparaties, bij afmaken van machinerieën, die op een bepaalden dag, op een bepaald uur zelfs, gereed moeten zijn, daar ze verscheept moeten worden, is soms het verrichten van veel langer overwerk door bepaalde personen noodig en het is evenzeer in strijd met het belang van den ambitieuzen werkmán als van het werk zelf, dat de belemmeringen tegen een vlotte behandeling te groot zijn.

In het volgend nummer wil ik, aan de hand van de industriele praktijk, nog op enkele andere bezwaren uit het wetsontwerp voortvloeiende wijzen.

C. F. STORK.

#### KINABAST-OVEREENKOMST.

Men schrijft ons:

De tweede kinabast-overeenkomst van 15 Juli 1918, over levering van kinabast door de producenten op Java aan de Kininefabrieken te Bandoeng, Amsterdam en Maarssen (besproken op pag. 649 van den vorigen jaargang) bleek spoedig, tengevolge van het voortduren van den oorlogstoestand, tijdelijke wijziging van ingrijpenden aard te vereischen. De verschepping toch van kinabast naar Nederland was onmogelijk, zoowel tengevolge van het stilstaan der scheepvaart tusschen Moederland en Koloniën als tengevolge van de verbodsbepalingen der Geallieerden. De verzending van kinine naar Engeland gaf bovendien voortdurend tot moeilijkheden aanleiding, daar vele partijen door de Regeering van dit land werden opgevorderd. Deze bezwaren konden slechts gedeeltelijk overwonnen worden door de sedert geruimen tijd aan buitenlandsche fabrikanten toegestane bevoegdheid om kinabast, met vermindering van de Amsterdamsche markt, rechtstreeks uit onze Koloniën te betrekken.

In het najaar van 1918 is, ofschoon daarbij tengevolge van den oorlogstoestand met de verschillende belanghebbenden niet altijd vooraf alle gewenscht overleg kon plaats vinden, eene regeling getroffen, die geacht mag worden zeer voordeelg te zijn, zoowel voor de planters op Java als voor de Bandoengsche Kininefabriek, omdat daardoor een ongestoorde gang

van beider bedrijf tot loonenden prijs verzekerd kon worden.

De getroffen regeling komt in het kort hierop neer: De bovengenoemde drie fabrieken hebben jaarlijks voor de consumptie in Nederland, Nederl. Indië (tezamen ongeveer 15.000 K.G. bedragende) en neutrale landen, de beschikking over 70.000 K.G. zwavelzure kinine, terwijl zij aan de Geallieerden 440.000 K.G., gedeeltelijk in den vorm van kinabast, gedeeltelijk in den vorm van kinine, verkocht hebben, welke te Tandjong Priok in ontvangst genomen en betaald moeten worden met een prijs, die voor planters overeenkomt met ongeveer 10½ cent de unit bij verkoop te Amsterdam.

De bedongen prijs moge iets lager zijn dan in de laatste oorlogsjaren kon worden gemaakt, hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat de opgeschroefde kinineprijzen niet stand kunnen houden en op den duur ook niet in het belang van de planters op Java zijn, daar zij tot uitbreiding van de kinabast-cultuur in andere landen aanleiding zouden geven.

De regeling blijft van kracht, totdat de wereldoorlog zal eindigen. En merkwaardig, genoeg zegt de overeenkomst: „The date on which the war shall be deemed to end for the purpose hereof shall be determined by the Kinabureau in Amsterdam”.

#### DE PEEL-KANALISATIE.

In Oostelijk Noord-Brabant en Noord-Westelijk Limburg liggen de groote onafzienbare veen-, moeras- en heidevelden, welke den naam van „de Peel” dragen. Het is een breede hoogterug, van het Zuiden naar het Noorden afdalend, om in het Land van Ravenstein geleidelijk in het lage land over te gaan. De Peel vormt de scheiding tusschen het stroomgebied van de Maas en de Aa. Oorspronkelijk is het zeer waarschijnlijk een aaneengesloten hoogveen geweest, maar door den loop der tijden is het veen op vele plaatsen door de omwonende dorpelingen tot turf vergraven, of ook wel door groote veenbranden vernield, zoodat men thans alleen nog veen van eenige beteekenis aantreft in de gemeenten Asten, Deurne, Sevenum, Horst en Zeeland, met een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 3000 H.A., de totale oppervlakte der woeste gronden bedraagt ruim 30.000 H.A., waarvan een zeer groot gedeelte met betrekkelijk geringe kosten tot goede, vruchtbare cultuurgronden te maken is. Sinds eenigen tijd is het plan weder opgevat om de Peel over hare volle lengte met een kanaal te doorsnijden, om op deze wijze de moerassen te kunnen ontwateren en deze afgelegen streek voor het verkeer te ontsluiten.

De volgende Peelkanaalprojecten zijn mij bekend:

1°. De heer Walter, wethouder te Grave, had in de eerste helft der vorige eeuw een kaart met 't volgende opschrift in zijn bezit:

„Kaart van de oculaire inspectie van Grave en omstreken, ook van de geprojecteerde vaart uit de Peel (in 1617 door Jan Peterszoon, Dou) bij Jan van Coll, uurmaker, en landmeter te Nijmegen, ao. 1647, in Sept. en Dec.”

Het eigenlijke doel dezer kaart is, blijkens eene aantekening op dezelve, geweest: „om te zien, of men eenen bequamen weg mogt vinden, om uit Zijner Hoogheids Peel, den turf op de Maas door schuiten te voeren.”

Bij den vrede van Munster, in 1648, bleef slechts het Brabantsche gedeelte der Peel Hollandsch gebied, welke toestand bij den vrede van Utrecht, in 1713, gehandhaafd bleef, hetgeen één der redenen kan zijn, waarom het ontworpen kanaal van uit de omstreken van Grave niet gegraven is geworden.

2°. In het einde van 1700 zijn er plannen geweest, om de rivier de Aa tot Helmond bevaarbaar te maken en van Helmond over Bakel een kanaal naar de Peel

te graven om de turf af te voeren. Ook dit ontwerp is niet tot uitvoering gekomen.

Na de vereeniging in 1815 van Limburg met Nederland was de geheele Peel Nederlandsch gebied geworden.

3°. Van de hand van den heer P. C. de la Court, verscheen in 1841: „De Peel en Bedenkingen over Denzelven.” In dit werkje wordt onder meer in overweging gegeven, of het niet mogelijk zoude zijn om een arm van de Maas door de Peel te brengen en vloeivelden aan te leggen.

De la Court heeft met zijn werkje wel bijzonder de aandacht op de Peel gevestigd. In 1852 werd onder leiding van den hoofd-ingenieur van den waterstaat, H. G. Fijnje, aan den aspirant-ingenieur van den waterstaat, L. A. Reuvens, de opdracht gegeven om de Peel te verkennen en de middelen te ontwerpen, om tot hare ontginning te komen. De resultaten van deze verkenningen zijn onder meer geweest, dat het aanleggen van vloeivelden met Maaswater te kostbaar zou worden; voorgesteld werd om een kanaal te graven van uit den boezem van Sluis 8 der Zuid-Willemsvaart over Bakel in Oostelijke richting tot de provinciale grens Limburg—Noord-Brabant en vervolgens in Zuidelijke richting aansluitend aan de ontworpen Helenavaart. Ontraden werd om dit kanaal ook in Noordelijke richting naar Grave door te leggen, daar de kosten voor dit gedeelte van het kanaal te groot waren, daar de in dit gedeelte gelegen veengronden van te geringen omvang waren, om dit werk loonend te doen zijn. In dit ontwerp vindt men weder de gedachte terug van het onder 2°. genoemde plan.

4°. In 1808 werd door Napoleon het zoogenaamde kanaal du Nord (Noordervaart) ontworpen, welk kanaal slechts gedeeltelijk gegraven is. Bij den aanleg in 1822 van de Zuid-Willemsvaart werd een gedeelte van het onvoltooide kanaal du Nord voor dit kanaal gebruikt. In 1853 werd de onvoltooide Noordervaart voor de verving der veengronden onder Deurne en Liessel van regeeringswege in orde gemaakt en werd het afwateringskanaal naar Neer gegraven. In 1853 werden door de particulieren J. en N. van de Griendt en G. J. W. Carp van de gemeente Deurne 610 bunders veengrond aangekocht en werd met de werkzaamheden van het graven van de Helenavaart begonnen, welke vaart zou kunnen aansluiten bij het onder 3°. genoemde Peelkanaal. Uit dit particulier ondernemen werd in 1858 de Mij. Helena-veen opgericht.

In 1865 werd met de werkzaamheden begonnen om het Deurnesche kanaal te graven, van uit de Noordervaart, mede ter verdere verving der Deurnesche gemeentevengronden. Beide kanalen loopen thans tot aan het station Helenaveen. Bij den aanleg der spoorlijn Helmond—Venlo is er rekening gehouden met het eventueel doortrekken van de Peelkanalen door een draaibrug in deze lijn te bouwen in de nabijheid van het station Helenaveen.

Verder sluiten aan de Helenavaart de veenkanalen onder de gemeente Horst van 't Griendtsveen aan. De gezamenlijke lengte der veenkanalen dezer drie veeinderijen bedraagt meer dan 100 K.M.

In de weinige geschiedkundige werken, welke van de Peel melding maken, vindt men, dat er vóór 1800 weinig waarde aan het in cultuur brengen van de uitgeveende gronden gehecht werd; de goede resultaten, daarmede in de Groninger veenkolonies verkregen, waren hier onbekend. In het zeer lezenswaardige boek „Memorie of Vertoog, door Isfridus Thys, Over het uytgeven en tot culture brengen der yage en inculte gronden in de Meyerye van 's-Hertogen-Bosch”, 1792 — vindt men op blz. 24 en 25:

„My dunkt, dat dit hier aengaende den Peel en zyne opkomste genoeg zyn zal. En wyl de moerassen noyt ter cultuer gebragt konnen worden, zoo zal ik 'er niet meer van spreken”.

Als eerste groote ontginningen in de Peel mogen

genoemd worden 't Hellenaveen, de Prinsepeel en 't Griendtsveen. Nadat de toepassing van de kunstmeest in den landbouw algemeen bekend werd, volgden de groote particuliere ontginningen op de woeste gronden onder Bakel, Gemert, St. Anthonis, Oploo en de kleinere in Venray, Horst, Sevenum, Deurne e.a.

De goede resultaten, verkregen door de ontginningen der woeste Peelgronden, zijn reden, dat er voor deze landstreek in de laatste jaren groote belangstelling is, verschillende goede wegen zijn er reeds door de Peel gelegd, als de wegen Gemert-St. Anthonis, Deurne-Venray en andere<sup>1)</sup>; er is een groot spoorwagplan ontworpen der Peelbeurtspoorwegen en thans sluit hierbij zich aan het plan van de Peelkanalisatie, namelijk het graven van een kanaal van af het einde van de Peelkanalen aan 't station Hellenaveen in Noordelijke richting tot aan Grave. Om tot dit doel te geraken, werd door den burgemeester van Deurne, den heer J. C. van Beek, een vergadering van belanghebbenden belegd; de groote opkomst toorde de algemeene instemming met zijn plannen. Er werd een vereniging opgericht, om de Peelkanalisatie in onderzoek te nemen. Op de jongste zitting der Provinciale Staten van Noord-Brabant, 20 dezer j.l., werd op voorstel van den heer Van Beek f 40.000 bewilligd om het onderzoek in de Peelstreek vanwege de Provincie te doen geschieden. Het onderzoek is opgedragen aan den ingenieur, den heer M. C. E. Bongarts, lid der Tweede Kamer.

Door de kanalisatie zal tevens voorgenomen worden, in de ontwatering der Peel te voorzien, door het overtollige water der hooger liggende gronden op een lagere kanaalboezem af te voeren, zoodat van uit de kanaalboezems kleine zijkanaltjes en weteringen aangelegd kunnen worden, die met schouwen en ondiepe vaartuigen bevaren kunnen worden, om zodoende de landbouwproducten van ver van het kanaal gelegen gronden te water naar het kanaal te kunnen brengen. Vermoedelijk zal het blijken mogelijk te zijn, om ook naar omliggende Peeldorpen zijkanalen aan te leggen.

Door de afzonderlijke ontwatering van de Peel zullen de gronden langs de Brabantsche Aa en de Limburgsche beken geen overlast van het Peelwater meer ondervinden. Het zal daarvoor van het grootste belang zijn bij de verbetering van de rivier de Aa hiermede rekening te houden.

Waar de Peelkanalisatie in de eerste plaats gemaakt wordt voor het in cultuur brengen van de woeste gronden, is het zeer te hopen, dat in deze advies van het bureau van het Staatsboschbeheer gevraagd wordt, daar dit bureau zeker wel in de eerste plaats beschikt over de meeste wetenschappelijk ontwikkelde ambtenaren, bekend met het in cultuur brengen van woeste gronden en het zeer nuttig zoude zijn, wanneer deze ambtenaren meer tot particuliere adviezen beschikbaar gesteld werden. Ook mag wel een woord gezegd worden van het werk van de Rijksland- en tuinbouwleeraars, welke met zoo'n grooten ijver het onderwijs op de dorpen en de verst afgelegene plaatsen leiden en de eenvoudige landlieden met raad ter zijde staan en hierdoor tot de verrassende ontwikkeling van den Nederlandschen land- en tuinbouwer in de allereerste plaats hebben bijgedragen, waardoor het thans mogelijk wordt om de pachters en boeren te vinden voor de nieuw te ontwerpen ontginningen.

Hellenaveen, 29 December 1918.

A. Bos.

#### DE (AMSTERDAMSCH) „WISSEL”MARKT.

Wanneer we tegenwoordig spreken van wisselmarkt, dan denken we niet aan den handel in wissels of dergelijke geschriften (chèques), doch meer aan remises in buitenlandsche valuta, van en naar plaatsen in het buitenland en wel telegraphische in het bijzonder in

<sup>1)</sup> [Men zie hierbij pag. 980 van het artikel „Ontginning en Verkeersmiddelen” in den vorigen jaargang. — Red.]

£, marken, dollars, francs, Oostenr. en Scandinavische kronen.

Evenals indertijd bij de ontwikkeling van het internationale verkeer kort-papier, d.w.z. zichtpapier, lang-papier (8 dagen, 1 of 3 maanden zicht) verdrongen heeft uit het verkeer, zoo is op de wisselmarkt, vooral in de paar laatste jaren, de schriftelijke opdracht tot uitbetaling in het buitenland te doen, getrokken door buitenlandschen fabrikant, exporteur of grossier, importeur, fabrikant hier te lande, zijn de schriftelijke trekkingen van bankier op bankier verdrongen door de telegraphische. In het bijzonder is deze ontwikkeling geïmpulseerd door het gebrekkige of verbroken internationale postverkeer, speciaal met overzeesche landen.

De wisselmarkt verkeert thans in een eigenaardig stadium: het internationaal handelsverkeer is tot een minimum beperkt en dat er nog is loopt over een klein aantal instellingen; daarbij komt dan, dat verrekningen uit dat verkeer nog op eigenaardige wijze plaats hebben gehad; evenwel dit kan en zal vermoedelijk wel weer veranderen.

Wat zal de toekomst brengen voor de Amsterdamse „wissel”markt?

Moelijk is het een voorspelling te doen, omdat men niet weet, hoe het internationaal verkeer zal worden. Er is echter wel een goede kans, dat Amsterdam een centrum wordt in het internationaal betalings- en verrekeningsverkeer; dat het internationaal handelsverkeer, het uitruilen van verschillende artikelen tusschen de verschillende landen, al is het misschien langs indirecten weg, zich niet weder zal herstellen, is moelijk te denken, en uit het internationale handelsverkeer spruiten internationale verrekeningen voort.

Zoo buitenlandsche orders op de fondsenmarkt te Amsterdam mochten komen van importanten omvang, wanneer aan een eventueelen rescontrehandel aldaar ook voor buitenlandsche rekening mocht deelgenomen worden, wanneer er een levendig arbitrageverkeer mocht komen, de discontomarkt te Amsterdam van belang, ook in het internationaal verkeer, mocht worden, dan is er kans, dat met de verrekeningen, voortvloeiende uit buitenlandsche leeningen en effectenorders, affaires op rescontre, arbitrage, discontoeeningen en de verrekeningen uit het buitenlandsch goederenverkeer, uit het internationaal goederenverkeer over ons land, uit 't transitoverkeer, assurantie-zaken, vrachtvervoer, enz., de handel in remises in buitenlandsche valuta te Amsterdam belangrijk zal worden.

We zouden echter niet denken, dat de kans groot is, dat onze „wissel”markt belangrijk zal worden, omdat ons devies, al mogen de wisselkoersen op ons land nog zoo stabiel blijken te zijn, of zoo gunstig, en het disconto te Amsterdam relatief niet hoog doch laag, een devies van belang in het internationaal verrekeningsverkeer zal worden: onze handelsverbindingen over de geheele wereld kunnen in het internationaal verkeer geen invloed uitoefenen.

Doch wil de „wissel”markt in onze hoofdstad belangrijk worden, dan is een eerste vereischte, dat er geen belemmeringen zijn, geen factoren, welke ongunstig zijn voor het gebruik maken van de „wissel”markt te Amsterdam.

Dan dient die markt betrouwbaar te zijn, de handel volgens vaste regels geregeld te zijn, betrouwbare gegevens omtrent de markt te bekomen te zijn.

Aan betrouwbare instellingen en firma's, waaraan de buitenlander orders met vertrouwen kan geven, ontbreekt het niet, wel echter aan vaste regels en aan betrouwbare gegevens, d.w.z. betrouwbare noteeringen van de buitenlandsche valuta, goed weergevende de markt.

De handel in remises in buitenlandsche valuta is tot nog toe vrijwel geheel aan zich zelf overgelaten en ongereglemeerd.

Voor den goeden gang van zaken is in gewone tijden zekerheid een vereischte, doch in abnormale tijden — en die zullen nog wel blijven — is een vast richtsnoer, zijn vaste regels in den handel van groot gewicht. Die zekerheid, die vaste regels worden gemist bij den handel in remises in buitenlandsche valuta te Amsterdam; en dat gemis is toe te schrijven hieraan, dat de betreffende handel ongereguleerd is, dat er geen autoriteit is, die dien handel leidt.

Een speciale commissie of een speciale afdeling van de Commissie van geschillen van de Vereeniging voor den Effectenhandel, uitspraak doende op grond van een reglement als bij den fondsenhandel, zoude bij den buitenlandschen wisselhandel ook nuttig werken; de uitspraken geven een richtsnoer en wel een spoedige richtsnoer. (Art. 21 van het huis-houdelijk reglement van genoemde vereeniging luidt: de commissie voor de geschillen is belast met:

2°. het afgeven van verklaringen (turbes) betreffende de wijze van verhandelen, en de usantiën ter beurze en betreffende de leverbaarheid van stukken.)

Door die onvastheid, dat ongereguleerd zijn, worden velen gedupeerd; die onzekerheid lokt niet aan, doch stoot af.

Behalve het gebrek aan vaste regels, aan reglementeering, aan een instelling of lichaam met autoritair gezag, dat den betreffenden handel leidt, het gemis aan 'n richtsnoer in voorkomende gevallen, noemden we hierboven ook het gebrek aan juiste en betrouwbare gegevens omtrent de markt in remises in buitenlandsche valuta als een factor, welke niet gunstig is voor de ontwikkeling van den Amsterdamschen „wissel”handel.

Een noteering, 'n officieele opgave, aangevende het verloop van de markt, den stand der verschillende valuta en op betrouwbare en zoo juist mogelijke wijze opgemaakt, ontbreekt.

Wel vinden we in dagbladen een opgave van koersen van buitenlandsche valuta; die opgaven moeten voorstellen de laatkoersen te 2½ ure ter Beurze te Amsterdam. Deze koersen geven zeker geen gegevens omtrent het verloop van de markt, zijn geen reflex van gedane zaken, noch zelfs van den stand der markt op het oogenblik van noteren, d.w.z. om 2½ uur; biedkoersen toch ontbreken.

Trouwens, die koersen moeten niet anders voorstellen dan de omrekeningskoersen, vereischt ingevolge art. 156, al. 2, W. v. K., geldende voor de omrekening van wissels, betaalbaar in Nederland en getrokken in vreemde munt, en te betalen in Nederlandsch geld volgens de wet.

De vaststelling dier koersen geschiedt eenzijdig, autoritate sua, geheel officieus, is niet gebaseerd op plaatselijke reglementen of gebruiken, is zonder eenige verantwoordelijkheid en contrôle.<sup>1)</sup>

Zoude het verkeerd wezen, wanneer hieraan een einde kwam en op meer officieele wijze het opmaken en vaststellen ook van de omrekeningskoersen geregeld werd?

\* \* \*

Is in den tegenwoordigen toestand, gebrek aan reglementeering, aan vaste regels, 'n richtsnoer in voorkomende gevallen, aan het gebrek aan juiste noteeringen, weergevende het verloop en den stand der markt, zoo 't kan, niet verbetering te brengen?

Volgens de wet (W. v. K. artt. 59 en 60, al. 2) heeft het plaatselijk bestuur de bevoegdheid betreffende reglementen te maken, doch dat heeft, naar de Minister van Financiën in zijne Memorie van Toelichting bij het bij Kon. Boodschap d.d. 7 Nov. j.l. ingediende wetsontwerp voor een effectenbeurswet 1919 opmerkt,

<sup>1)</sup> [De lezer zal zich herinneren, dat deze aangelegenheid in de kolommen van dit tijdschrift reeds tot uitvoerige bespreking aanleiding gaf; verwezen zij naar pag. 523, 571 en 586 van den vorigen jaargang. — Red.]

slechts spaarzaam van die bevoegdheid gebruik maakt.

In genoemde Memorie van Toelichting en in het wetsontwerp zelf (art. 11) vinden we tevens een aanwijzing van wie een reglementeering, een vaststelling van koersen, een noteering en de bekendmaking ervan, kan uitgaan en wel van het Bestuur eener Effectenbeurs i. c. van de Ver. v. d. Effectenhandel.

Doch bedoeld wetsontwerp is nog geen wet; we moeten derhalve met den bestaanden toestand rekening houden.

Art. 18 van de Statuten van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam nu luidt: „het vaststellen der koersen van de door het bestuur aan te wijzen fondsen en andere waarden.” In de woorden „en andere waarden” ligt de betreffende bevoegdheid, volgens art. 5 der Beursvoorschriften 1914, bestendigd, daar zij niet in strijd is met de Beurswet 1914 of met de Beursvoorschriften 1914.

Het algemeen belang zoude gebaat worden, wanneer het Bestuur van de Vereeniging voor den Effectenhandel van hare bevoegdheid gebruik maakte. Afgezien van het algemeen belang zijn er trouwens bijzondere belangen, welke dat bestuur er toe nopen kunnen, daar tegenwoordig zoovele commissionairs in effecten betrokken zijn bij den handel in buitenlandsche valuta; de bankiers, tot wier beroep de handel in remises in buitenlandsche valuta meer in het bijzonder behoort, zijn toch ook leden van de Vereeniging, de leden-commissionairs en andere leden hebben belang bij de wisselkoersen, aangezien de waarde van de coupons in buitenlandsche valuta afhangt van den stand der buitenlandsche valuta en de koersen van buitenlandsche fondsen er mede verband houden.

Zoude het Bestuur van de Vereeniging van den Effectenhandel niet de leiding kunnen geven aan den betreffenden handel, den stoot kunnen geven tot het stellen van vaste regels, voor het maken van een reglementeering van den handel in remises in buitenlandsche valuta?

Op het nut van een commissie voor de geschillen is hierboven reeds gewezen.

\* \* \*

De handel in buitenlandsche valuta, de handel in wissels in buitenlandsche munt getrokken, in chèques in buitenlandsche munt luidende, in telegraphische en schriftelijke remises van en naar het buitenland in vreemde munt, hetzij door uitbetaling, hetzij door overboeking, enz., geschiedt grootendeels te Amsterdam, loopt grootendeels over ons financieel centrum.

Vóór den oorlog had die handel meerendeels ter Beurze plaats; door den gewijzigden toestand tengevolge van den oorlog is hierin wel verandering gekomen, doch de Beurs is wel gebleven het middelpunt van den betreffenden handel.

De handel geschiedt zoowel ter Beurze als buiten de Beurs om, grootendeels door bemiddeling van de zogenaamde wisselmakelaars. Zoogenaamde wisselmakelaars zeggen we, want het zijn geen door het plaatselijk bestuur beëdigde tusschenpersonen (art. 62, W. v. K.), doch zij handelen als tusschenpersonen en dikwijls niet eens als zuivere tusschenpersonen; het is geen geheim, dat zij wel eens transacties afsluiten, waarvoor een tegenpartij nog niet gevonden is.

Deze wijze van handelen heeft het voordeel, dat de markt er vlotter door is; een effectenarbitrageant b.v. heeft er meer aan, een post in eens af te doen, dan aan de bewering van een tusschenpersoon, dat vermoedelijk een koers te maken of te betalen is, dan te moeten wachten tot een tegenpartij gevonden is. Een nadeel is echter, dat de tusschenpersonen belanghebbenden telkens worden, dat zij werken, niet enkel en alleen, tegen een bepaalde commissie, doch hun remuneratie dikwijls vinden in het verschil tusschen de koersen, welke zij aan koopers en verkoopers opgeven.

Een vlotte handel is zeker een factor voor de ontwikkeling onzer markt; het zelf trekken en afgeven ligt niet op den weg van tusschenpersonen; trouwens daarvoor zouden zij over groote kapitalen moeten beschikken, en het brengt voor hen risico mede. Het zou echter gunstig werken in de gevallen, dat de koper en verkoper elkander niet mogen kennen; nu trachten de tusschenpersonen hieraan tegemoet te komen door een bankier te vinden, die tegelijkertijd koopt en verkoopt met een kleine marge.

Dat na den oorlog internationale verrekeningen over ons land zullen loopen, dat daarbij koopers en verkopers van remises in buitenlandsche valuta, of hunne buitenlandsche relatien, wederkeerig niet rechtstreeks met elkander in relatie kunnen of willen komen, doch hunne verrekeningen over tusschenpersonen moeten laten loopen, is niet ondenkbaar. Zou de in een voorgaand nummer, over de (Amsterdamsche) geldmarkt, geopperde bemiddelingsinstelling niet goede diensten kunnen bieden door hare bemiddeling te verleenen, en aldus aan mogelijke belemmeringen voor den betreffenden handel tegemoet te komen, den handel vlotter te maken?

Zooals in den aanvang gezegd, wil de „wissel“-markt in ons financieel centrum belangrijk worden, dan is een eerste vereischte, dat er geen voor den handel belemmerende factoren zijn, dan dient de markt betrouwbaar te zijn, de handel volgens vaste regels geregeld, dienen betrouwbare gegevens omtrent de markt te bekomen te zijn.

v. L—D.

#### DE ORGANISATIE VAN EENIGE EFFECTEN- BEURZEN IN HET BUITENLAND.

Voortzettende onze verhandeling aangevangen in het vorig nummer, wordt thans gegeven een beeld der organisatie van de effectenbeurs in de Fransche hoofdstad.

##### II. Parijs.

In Frankrijk vormt eveneens de algemeene handelswetgeving den grondslag voor de regeling van het beurswezen. Daarnaast bestaan nog bijzondere wetten betreffende de beurzen; de regeling van sommige punten is opgedragen aan de plaatselijke autoriteiten (préfet), terwijl verder in vele gevallen weer regeringsbevoegdheden aan anderen zijn gedelegeerd, hetgeen er toe heeft geleid, dat men de geheele regeling heeft gequalificeerd als „une cascade de délégations“.

De Code de Commerce (1807) bepaalt: *De Bourses de commerce.*

Art. 71. La Bourse de commerce est, la réunion qui a lieu, sous l'autorité du Gouvernement, des commerçants, capitaines de navires, agents de change et courtiers.

Art. 72. Le résultat des négociations et transactions qui s'opèrent dans la Bourse détermine le cours du change, des marchandises, des assurances, du fret ou nolis, du prix des transports par terre ou par eau, des effets publics et autres dont le cours est susceptible d'être coté.

Art. 73. Ces divers cours sont constatés par les agents de change et courtiers dans la forme prescrite par les réglemens de police généraux ou particuliers.

De verdere artikelen gronden het monopolie der Agents de change, waarover onder nader. Een eerste symptoom van den delegatiestroom vindt men in artikel 90, luidende:

Il sera pourvu par des réglemens d'administration publique à ce qui est relatif:

- 1°. au taux des cautionnements sans que le maximum puisse dépasser deux cent cinquante mille francs;
- 2°. à la négociation et à la transmission de la propriété des effets publics et généralement à l'exécution des dispositions contenues au présent titre.

Het slot van dit artikel draagt dus de verdere uitwerking van de in dezen titel vervatte regelingen over aan de „Règlemens d'administration publique“, waaronder te verstaan zijn: Decreten van den President der Republiek in samenwerking met den Raad van State.

Volgens den Code de Commerce worden de beurzen

gehouden sous l'autorité du Gouvernement. Eene wet van 28 Ventôse An IX (19 Maart 1801), dus ouder dan de Code du Commerce, maar nog van kracht, regelt dit nader.

Het Gouvernement stelt beurzen in. Het kan hiervoor gebouwen aanwijzen; ook kunnen kooplieden met machtiging van het Gouvernement zelf gebouwen stichten. Ook in het laatste geval treft het Gouvernement voorzieningen omtrent de administratie en beurslocalen. De kosten van onderhoud moeten door de kooplieden worden gedragen; daartoe kan een toeslag op de patenten van de handelaren worden geheven, welks bedrag jaarlijks door den préfet wordt vastgesteld. Het Gouvernement geeft regelen voor de inntie, de aanwending en het verbruik dier contributie.

De wet draagt verder aan het Gouvernement op de noodige reglementen voor „la police des Bourses“ en voor „l'exécution de la présente loi“ te maken. Deze werden o.a. getroffen in een Besluit van 27 Prairial An X (16 Juni 1802).

Te Parijs is de beurs eigendom der stad, die zorgt voor onderhoud en bewaking, maar alle kosten hiervan worden haar door de Vereeniging der Agents de change (het Parquet) gerestitueerd. Deze bekostigden ook een verbouwing (1903) waartegenover de stad aan het Parquet het grootste gedeelte van het gebouw verhuurde voor frs. 250.000 per jaar. Het Parquet verhuurt de aanwezige strapontins en boxes.

De beurzen zijn voor een ieder toegankelijk. De Agents de change hebben een monopolie voor het afsluiten van transacties in officieel genoteerde fondsen. Voor hen is een deel der beurs, het Parquet, gereserveerd. In het overig gedeelte der beurs kan ieder zich vrij bewegen en zijne orders onmiddellijk aan het Parquet afgeven. Een in 1856—61 bestaand hebbende entrée-heffing, heeft men weer ingetrokken.

De beursuren worden bepaald door „l'autorité municipale“, dat is de préfet de police. Deze heeft ook „la police de la Bourse“. Er is te Parijs een commissariaat van politie, speciaal voor de beurs bestemd en daarin gevestigd. Elders moet een commissaris van politie of een adjoint du maire de beurs bijwonen. De préfet de police te Parijs kan onder goedkeuring van den Ministro de l'Intérieur voor de beurs te Parijs, die plaatselijke reglementen maken, die hij noodig acht „pour la police de la Bourse“, dus voor de handhaving der orde en voor de naleving der voorschriften.

Beursamenkomsten anders dan op de officieel aangewezen Beurs (z.g. petites bourses) zijn verboden. Wegens overtreding kunnen Agents de change worden ontzet, andere personen worden gestraft. Sedert eeuwen duiken telkens weer zulke verboden beursbijeenkomsten op en de geschiedenis van het Fransche beurswezen vertoont een voortdurenden strijd hier tegen. Een en ander hangt nauw samen met het monopolistisch karakter der Parijsche Beurs.

Wie tot sluiting der beurs bevoegd is, is niet uitdrukkelijk aangegeven. Vermoedelijk alleen de Regeering. Artikel 76 van de Code de Commerce bepaalt, dat: „les Agents de change ont seuls le droit de faire les négociations des effets publics et autres susceptibles d'être cotés.“ Deze bepaling heeft intusschen niet belet, dat naast dien handel door de houders van het monopolie, ter beurze een handel van anderen, de coulisse, is ontstaan.

Volgens artikel 90 Code de Commerce (zie boven) moest de „administration publique“, d.i. de Regeering, nadere voorschriften voor den beurshandel geven. Zij bleef hiermede echter lang in gebreke. De Agents de Change maakten daarom Règlemens particuliers, die echter geen verdere kracht hadden dan uit de vrijwillige onderwerping aan haar door de Agents de change volgde. De Regeering ging er niet toe over, o.a. omdat er een omvangrijke termijnhandel bestond, die bij de wet verboden was, maar die men bij eene

reglementeering niet voorbij kon gaan. Eerst toen in 1885 de wet de geldigheid van termijnzaken erkende, verviel dit bezwaar en kwam tot stand een decreet van 7 October 1890.

Een extra-parlementaire Commissie ontwierp als het ware eene volledige codificatie van de handelspraktijk, zoowel van de inwendige organisatie der officieele beurs, d.i. van de Compagnie des Agents de change, als van de afsluiting en afwikkeling der transacties zelve. De bovenvermelde Règlements particuliers leverden haar hiervoor de stof. Het werk dezer Commissie werd door het Decreet van 7 October 1890, dus van Staatswege, vastgesteld. Daarin wordt o.a. behandeld in Titre I de organisatie, in hoofdzaak de benoeming en taak der Agents de change, in Titre II Des Négociations, de wijze van zaken doen ter beurze, in Titre IV de noteeringen en de prijscourant. Aldus is o.a. een deel van hetgeen wij noemen het Reglement voor den Effectenhandel, voor Parijs vastgesteld door Decreet van den President, ingevolge delegatie van den Wetgever. Dit Reglement regelt echter niet alles.

Artikel 82 bepaalt:

Il est statué par des *règlements particuliers*, délibérés par les compagnies d'Agents de change, homologués... par le ministre des finances... et publiés au Journal Officiel, sur les points spécifiés aux articles (volgen een aantal artikelen), ainsi que sur les conditions d'exécution des marchés non réglés par le présent décret.

Ter voldoening hieraan stelde de Compagnie des Agents de change te Parijs o.a. vast, onder ministerieele goedkeuring, een règlement particulier van 30 Januari 1899, houdende nadere aanvullende bepalingen omtrent de inwendige organisatie, omtrent de transacties en omtrent de koersnoteering. Dit bevat dus een verder deel van wat hier te lande het Reglement van de Vereenigingen voor den Effectenhandel inhoudt. Doel dezer delegatie was de regeling van talrijke nevenvraagstukken van zuiver technischen aard over te laten aan de handelaren, aan de Compagnie des Agents de change, die naar de wisselende eischen der praktijk deze zouden kunnen regelen, steeds onder goedkeuring van den Minister.

De Agents de change worden benoemd door de Regeering, na zich eene der 70 charges te hebben gekocht. Het laatste is het voornaamste. Zij zijn vereenigd in een Compagnie des Agents de change, die zich als bestuur een Syndic met 8 adjoints de service kiest; deze heeten de Chambre Syndicale. Deze Chambre Syndicale vormt het uitvoerend gezag, eenigszins als ons Beursbestuur. Zij houdt toezicht op de leden, doet zorgen voor de noteering en prijscouranten, beslist geschillen, regelt de afwikkeling der termijnzaken. De prijscourant wordt door haar vastgesteld. Zij doet ook een uitgave, maar de publicatie hiervan is vrij. Zij beslist ook over toelating van fondsen tot de officieele noteering, de cote officielle. Fransche fondsen kan zij opnemen, zoodra er van een voldoende handel daarin door de coulisse blijkt. Het parquet kan aan de laatste dien handel dan afnemen.

Voor buitenlandsche waarden bestaan afzonderlijke besluiten, o.a. eene Koninklijke Ordonnantie van 12/18 November 1823 voor buitenlandsche Staatsfondsen en een Decreet van den President der Republiek van 6 Februari 1880. Volgens het laatste moeten bij aanvragen om toelating een aantal stukken worden overgelegd, waaruit o.a. moet blijken van officieele noteering in het land van oorsprong. Art. 5 bepaalt: Le Ministre des finances peut toujours interdire la négociation en France, d'une valeur étrangère. Feitelijke is dus voor de toelating de toestemming van dezen Minister noodig, die echter zelf geen fondsen kan doen opnemen. Een Ministerieel schrijven van 12 Februari 1880 aan den Voorzitter der Chambre Syndicale schrijft nader voor dat besluiten tot opname van een buitenlandsch fonds vóór hunne uitvoering aan den Minister moeten worden medegedeeld en door hem schriftelijk moeten zijn goedgekeurd. Van eenige heffing voor de toelating wordt niets vermeld.

Het provisie-tarief wordt vastgesteld door de Chambre Syndicale, binnen de grenzen van een maximum-tarief, dat na raadpleging van verschillende colleges, door de Regeering wordt bepaald.

De zaken op de beurs te Parijs zijn hoofdzakelijk termijnzaken. De Agents de change mogen niet handelen voor eigen rekening.

Deze regeling omtrent de Compagnie des Agents de change is dus de officieele beursreglementeering, die zoowel wat organisatie als wat voorschriften voor de wijze van zaken doen betreft, berust, eerstens, bij Decreten van den President der Republiek, tweedens bij règlements particuliers, vastgesteld door de Agents de change, maar goedgekeurd door den Minister. Een Regeeringscommissaris bestaat niet.

Naast den handel door bemiddeling der Agents de change, bestaat ter beurze de handel door de Coulisse, die wel voor eigen rekening mag handelen en daarom zoowel voor de Regeering als voor het Parquet onmisbaar is, omdat zij bij groot aanbod door eigen opname de markt kunnen ophouden.

Zij hebben zich vereenigd in drie groepen: 1°. Coulisse de la Rente, die op termijn handelt in Fransche rente; hetgeen eigenlijk in strijd is met het monopolie der Agents de change, maar toegelaten wordt om haar belang voor ruimer handel in dit fonds; 2°. Syndicat à terme; 3°. Syndicat au comptant. Men kan bij meer dan één Syndicat aangesloten zijn.

Deze Syndicaten zijn vereenigingen van handelaren, die Statuten en Reglementen voor den handel (de wijze van zaken doen) hebben vastgesteld. Deze dragen geen officieel karakter, berusten op toetreding. Zij worden bestuurd door Chambres Syndicales, die tot den handel kunnen toelaten fondsen, die niet voorkomen op de cote officielle des Agents de change. De vereischten aan een fonds voor de toelating gesteld, zijn in de reglementen vastgesteld. Hun koerslijst heet cote du marché des banquiers en valeurs au comptant, waarin ook de koersen op termijn voorkomen.

Over de toelating van nieuwe leden beslist de Chambre Syndicale, „laquelle a tous pouvoirs d'appréciation". Naamlooze Vennootschappen kunnen geen lid worden.

Uit den aard der zaak heeft de Regeering in deze particuliere vereenigingen niets te zeggen. Wijzigingen in hare statuten en reglementen brengen hare ledenvergaderingen aan. De bepalingen van het Decreet van 6 Februari 1880, over de toelating van buitenlandsche waarden, gelden voor haar niet. De Syndicaten verbieden echter aan hare leden zaken te doen in fondsen, die niet op hun koerslijst voorkomen, alsmede met niet aangesloten personen. De Chambre Syndicale zorgt voor noteering en de publicatie hiervan.

In 1901 is eene conventie tusschen Parquet en Coulisse tot stand gekomen, ter betere begrenzing van ieders terrein, over reductie op courtage enz. Zij wordt echter geheim gehouden. v. T. d. B.

#### DE NATIONALE BANK VAN BELGIË GEDURENDE DEN OORLOG.

Nauwelijks waren na het sluiten van den wapenstilstand de wakkere directeuren van de Nationale Bank van België, Carlier en Lepreux, door de Duitschers uit hun verbanningsoord losgelaten en naar het vaderland teruggekeerd, of zij stonden voor de reusachtige taak om orde te brengen in den chaotischen toestand van het geldwezen in België na een vierjarige overweldiging door den vijand.

Terwijl de Bank zich met koortsachtigen ijver aan haar schier onmogelijke taak zette en o.a. als een der eerste maatregelen de verdrijving uit de circulatie van het vijandelijk geld met kracht heeft ter hand genomen, is verschenen een „Verslag aan den Koning" over de lotgevallen, de houding en de werk-



zaamheid van de Nationale Bank gedurende de Duitse bezetting.

Met ingehouden verontwaardiging beschrijft het rapport in sobere trekken het wee der circulatiebank in de vier bange jaren; haar worstelen tegen de overmacht om zooveel mogelijk land en volk te beschermen tegen de „Krieg ist Krieg”-maatregelen van de overweldigers. Kon het rapport slechts op enkele lichtpunten wijzen, waar door de kordate houding en de slimme politiek van het Bestuur der Bank erger werd voorkomen, toch doet het eenvoudig verhaal dier financiële tragedie weldadig aan als een bewijs, dat de Belgische circulatiebank niet alleen in tijden van rust en voorspoed het land wist te dienen, maar ook in de ellendigste omstandigheden haar roeping getrouw was en op onbaatzuchtige wijze haar hulp en steun bleef verlenen om het land voor een financieelen ondergang te redden.

Het rapport vangt aan met een beschrijving van de paniek in de laatste dagen van Juli 1914 en van de maatregelen door de Nationale Bank genomen en het is merkwaardig hoe daar een en ander „tout comme chez nous” was.

Ook daar een ontzaglijke uitbreiding van discontierungen en beleeningen. Van 25 Juli—6 Augustus steeg de binnenlandsche wisselportefeuille van frs. 425 miljoen tot frs. 818 miljoen (bij de Nederlandsche Bank van f 68 miljoen tot f 169 miljoen), terwijl het disconto van 4 pCt. tot 7 pCt. werd verhoogd (bij ons van 3½ pCt. tot op 6 pCt.). Ook de voorschotten verdubbelden bijna van frs. 58 miljoen tot frs. 102 miljoen (bij de Nederlandsche Bank van f 62 miljoen tot f 135 miljoen). Evenals bij ons verdrong zich weldra een groote menigte, opgezweept door gewetenlooze opkoopters, die trachtten het zenuwachtige volk het bankpapier voor een lager bedrag dan de waarde afhandig te maken, bij de Hoofdbank te Brussel en de kantoren in de provincie om betaling der biljetten te vragen en van 27 Juli—1 Augustus verdween een bedrag van meer dan frs. 50 miljoen aan zilvergeld als sneeuw voor de zon in de circulatie of liever gezegd om hardnekkig door de angstige bevolking te worden opgepot.

Een maatregel, welke de Nationale Bank op hare Nederlandsche zusterinstelling voor had, was een bezit van frs. 40 miljoen aan biljetten van frs. 5, welke zij reeds in 1912 in overleg met de Regeering had laten gereed maken, uit voorzorg om in geval van een Europeeschen oorlog in de buitengewone behoefte van kleine betalingsmiddelen, welke zij in zulke omstandigheden voorzag, te kunnen voldoen. Daarenboven had men voor nog frs. 60 miljoen papier in magazijn. Toen dan ook het Koninklijk Besluit van 2 Augustus 1914 tot de uitgifte van deze coupure machtigde, kon de Bank een deugdelijk biljet uitgeven en was daarmede de angst en de moeilijkheden bij de kleine betalingen bezworen.

Gelijk hier te lande bleven ook in België de crediet-eischen der particuliere banken op onrustbarende wijze toenemen. Bij de voortdurende opvraging der deposito's dreigden zij in moeilijkheden te geraken, indien niet buitenlandsche saldi en andere beleggingen, welke niet bij de circulatiebank konden worden ondergebracht, liquide waren te maken. In het gemeenschappelijk gevaar sloegen zij de handen ineen. Een bankconsortium werd gevormd en de Nationale Bank verklaarde zich in overleg met de regeering bereid om van de Banken tot een bedrag van frs. 400 miljoen promessen in disconto te nemen, waarop het Consortium als tweede teekening zou voorkomen, terwijl publieke fondsen als bijkomende zekerheid zouden gedeponeerd worden.

Merkwaardig als punt van overeenkomst met den toestand en de heerschende opvatting hier in de eerste crisisdagen, toen België nog niet in den oorlog was medegesleept, waren ook de besprekingen tusschen de Belgische Regeering met de autoriteiten uit de finan-

cieele- en handelswereld, gehouden over een moratorium en den gedwongen koers van het bankpapier. In eene vergadering bijeengeroepen door den Minister van Financiën, op Zondag 2 Augustus, verklaarde zich het meerendeel der bankiers voor een moratorium, doch de Directie van de Nationale Bank, haar krachtigen steun voor het algemeen crediet toezeggende, sprak zich uit zoowel tegen dezen uitersten maatregel als tegen den gedwongen koers der bankbiljetten.

Met rechtmatige voldoening constateert de Directie in haar rapport, dat de Nationale Bank aan de geweldige crediet-eischen der eerste crisisdagen van 1914 kon voldoen en dat zij aldus den geweldigen schok elastisch wist op te vangen.

Tot zoover treffen we derhalve een opmerkelijk op elkander gelijkenden loop van zaken aan in de onmiddellijke sfeer der beide circulatiebanken. Het ultimatum van Duitschland aan België om 7 uur 'n den avond van dien 2den Augustus gepubliceerd, dat de onvermijdelijke oorlog beteekende, voerde plotseling de Nationale Bank op den weg der onbegrensde moeilijkheden. Dienzelfden avond teekende de Koning het besluit tot instelling van het moratorium en van den gedwongen koers van het bankpapier. Tevens werd bij Koninklijk Besluit het wegtrekken van deposito's bij de Banken gelimiteerd tot frs. 1000 per veertien dagen.

In een volgend artikel zullen wij aan de hand van het Rapport de bittere lotgevallen nagaan van de Belgische circulatiebank onder de vreemde overheersing.

Mr. L. F. A. M. v. O.

#### ONTWERP EFFECTENBEURSWET 1919.

De besturen van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam, van de Vereeniging van Effectenhandelaren te Rotterdam en van den Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie hebben aan den Minister van Financiën een schrijven gericht, waarin zij hunne meening omtrent het ingediende ontwerp van een Effectenbeurswet kenbaar maken.

Ten volle waardeerend hetgeen de handel en het publiek in zeer buitengewone omstandigheden aan de Beurswet 1914 te danken hebben gehad, stellen genoemde besturen in hun schrijven voorop, dat naar hunne meening de practijk getoond heeft, dat in normale omstandigheden aan overheidsinmenging ten onzent geen behoefte bestaat. Er mag in dit verband op gewezen worden dat, vóór den oorlog zelfs in ernstige crisisjaren nimmer ernstige grieven tegen organisatie en functioneering onzer beurzen werden geuit. In het bijzonder mag er aan herinnerd worden, dat in crises als die van 1903 en 1907, om van vroegere niet te spreken, de beurs te Amsterdam, waarheen ten slotte de schok van het geheele land zich verplaatst, zich steeds uitstekend heeft gehouden.

Het is intusschen, naar zij opmerken, een altijd en overal voorkomend verschijnsel, dat een crisis, zodra zich hare gevolgen in de koersen der effecten doen gelden, voor een groot deel wordt toegeschreven aan de organisatie der effectenbeurzen en aan de wijze waarop de zaken daar gedreven worden.

Is de beurs een autonome beurs, dan roept het publiek in de bedoelde gevallen om staatsbemoeiing. Is de beurs een overheidsbeurs, dan roept men om verscherping der staatsbemoeiing. De practijk leert echter, dat wettelijke regeling, geïnspireerd door hetgeen een beurs in crisistijd te zien heeft gegeven, zelden of nooit tot iets blijvends goeds heeft geleid. Zij kan de beurs niet behoeden tegen noodlottige gevolgen van latere crises en deugt niet voor normale omstandigheden.

Vermoed wordt, dat ook thans de gedachte aan bescherming van de beurs in gevallen van crises en niet de gebleken noodzakelijkheid van hervorming van ons beurswezen, den stoot heeft gegeven tot indiening van het Ontwerp-beurswet.

Tegenover de historische mededeelingen in den aanvang der M. v. T., wordt in 't schrijven aan enkele feiten herinnerd, welke van iets meer recenten datum en van meer gewicht zijn voor eene juiste beoordeeling van hetgeen wenschelijk en mogelijk is in zake den invloed van het Staatsgezag op het beurswezen. Wat betreft het beroep op het Staatsgezag om in beurs-aangelegenheden regeland op te treden, vertoont de geschiedenis van alle beurzen en tijden het boven gegeven beeld. Pruisen b.v. had sinds 1738 eene Börsenordnung, die van overheidswege was gekeurd. De Börsenordnungen van 1866 en 1884 waren onder goedkeuring van den Minister van Handel vastgesteld.

De wetgever moest ten slotte erkennen, dat zijn ingrijpen verkeerd gewerkt had en zag zich genoodzaakt tot tweemaal toe (in 1904 en 1907) eene wetswijziging aan te brengen om terug te komen op de fouten, welke hij door de Beurswet van 1896 had begaan, niettegenstaande de ernstige waarschuwingen van hen, die de beurs en de technische zijde van den effectenhandel beter konden beoordeelen dan de wetgever.

Ook elders meende men in tijden van crisis gebreken in de beurs-organisaties te ontdekken, waarin terstond en voor goed behoorde te worden voorzien en werden meermalen onder den indruk van crises enquêtes gehouden of wettelijke maatregelen getroffen ook zonder enquêtes. O.a.:

New-York 1869 Enquête na goudcrisis.

Londen 1873 Enquête na crisis van dat jaar.

Weenen 1875 Beurswet na crisis.

New-York 1881 Enquête na crisis.

Italië 1908 Reorganisatie der beurzen na crisis van 1907.

Brussel 1893 Enquête na crisis van dat jaar.

New-York 1913 Ontwerp-wet, in verband met anti-trust-beweging. (Verworpen).

De besturen meenen te mogen constateeren dat:

Voor den oorlog bleek men het ten onzent zonder nadeel voor het algemeen belang zeer wel te kunnen stellen buiten eene beurswet.

Tijdens den oorlog maakten de plotseling ingetreden buitengemeen abnormale omstandigheden een tijdelijk ingrijpen van overheidswege gewenscht. Er is geen enkele reden om aan te nemen, dat na den oorlog de vrije organisatie onzer effectenbeurzen niet evenzeer als voor den oorlog aan redelijke eischen zal blijven voldoen. In de M. v. T. wordt, merken zij op, niets aangevoerd wat aan de juistheid dezer stelling doet twifelen.

De M. v. T. (bl. 2) betoogt, dat er geen waarborg bestaat, dat bij regeling door particulieren steeds voldoende rekening zal worden gehouden met het algemeen belang en dat het voor de hand ligt, dat de leden der Vereeniging voor den Effectenhandel bij het nemen van maatregelen of het maken van reglementen in de eerste plaats op hun eigen belang letten.

Eene dergelijke bewering had, naar de besturen meenen, niet mogen worden geuit zonder ze door feiten te staven.

De wijze waarop de Vereeniging voor den Effectenhandel zonder eenigen steun of medewerking van de Overheid te hebben gevraagd of genoten, aan Nederland een goed georganiseerde en goed geoutilleerde effectenbeurs heeft geschonken, verdiende ook voor de toekomst van regeeringswege veeleer vertrouwen in het willen en kunnen dier Vereeniging, dan het wantrouwen, dat uit de bedoelde woorden spreekt.

Tot staving van hun meening wordt aangestipt wat de Vereeniging voor den Effectenhandel heeft tot stand gebracht, o.a.:

Zij gaf in haar Reglement voor den Effectenhandel een proeve van practische handelswetgeving, die zeer zeker eene vergelijking kan doorstaan met hetgeen de Rijkswetgever op wetgevend gebied pleegt te praestieren.

Zij voerde een rechtspraak in, die in de M. v. T. zelfs wordt geprezen.

De toelating van fondsen tot de noteering geschiedt nadat onderzocht is of zij voldoen aan de vereischten van het desbetreffende Reglement en nadat allen leden de gelegenheid is gegeven hunne bezwaren tegen toelating tot de Prijscourant in te brengen. De beslissing geschiedt daarna, wat een niet geringe verdienste is, op onafhankelijke en onpartijdige wijze.

De toelating van leden geschiedt op zoo ruime schaal als slechts mogelijk is, zonder het gehalte der leden beneden het bij de statuten vastgelegde peil te laten dalen. Van exclusivisme tot wering van concurrenten kan de Vereeniging zeer zeker niet beschuldigd worden.

Van willekeurige sluiting der beurs in het belang van alle of een deel der leden was in ernstige tijden nimmer sprake. De sluiting in Augustus 1914 was een daad van wijs beleid.

Dat de noteering zoowel te Amsterdam als aan de buitenlandsche beurzen, nog niet volmaakt is, kan worden erkend. Men staat hier voor het vraagstuk dat, beurstechnisch bezien, wellicht het moeilijkst van alle is op te lossen en waaraan de Vereeniging steeds haar aandacht blijft schenken. Het desbetreffende Reglement bleef in den loop der tijden allerminst onveranderd.

In aanmerking genomen, dat de Vereeniging tot dusverre haar taak heeft vervuld op een wijze, die alleszins bevredigend is, is het genoemde besturen onverklaarbaar waarom de Regeering thans van oordeel is, dat plotseling de leiding en verdere ontwikkeling van het beurswezen niet meer zonder gevaar of schade voor het algemeen belang aan de Vereeniging van den Effectenhandel kan worden overgelaten.

Waar in de M. v. T. iedere aanwijzing ontbreekt waarom, in tegenstelling met een jarenlange practijk, in het vervolg de autonomie onzer effectenbeurzen aan banden gelegd behoort te worden, doet het bijzonder pijnlijk aan, dat reeds aanstonds de staatsbemoeienis zoo ingrijpend gedacht is.

De M. v. T. verklaart zeer bescheiden, dat de invloed van het Staatsgezag beperkt blijft tot een invloed op de algemeene richting, waarin de regelingen zich zullen bewegen, welke voor den in vrijheid opgegroeiden handel, bij monde van het Beursbestuur, zullen worden vastgesteld. Kennisneming van de wet leert echter, dat het Beursbestuur niets kan regelen zonder goedkeuring door het Staatsgezag en zelfs alles moet regelen wat het Staatsgezag verlangt.

De besturen van bovengenoemde vereenigingen achten eene dergelijke ondergeschiktmaking van de effectenbeurs aan het Staatsgezag verre van in het publiek belang en zeer zeker te ver gaand voor een eerste proef.

Zij vreezen, dat de beurs aldus wordt overgeleverd aan de wisselende inzichten van elkaar opvolgende ministers, die niet dan zelden voortkomen uit de personen van nabij met beurs en effectenhandel bekend.

Daarbij komt, dat de Ministers, wat betreft het gebruik, dat de Regeering zal maken van haar bij de wet gegeven positieve en zeer ver strekkende bevoegdheden, verantwoordelijk zijn aan de Staten-Generaal, zoodat de beurswet noodwendig ook aan Kamers en Kiezers indirect invloed zal verleen en op de effectenbeurs. Dit nu kan onder zekere omstandigheden, vooral in en na crises, zeer bedenkelijk worden.

Om in dit verband slechts één punt te noemen, wordt er op gewezen, dat het toelaten van fondsen tot de noteering resp. het laten vervallen van fondsen uit de noteering voortaan kan worden gemaakt tot een vraag van nationale en internationale politiek en dat daarover niet alleen kan, maar zeer zeker ook zal worden genterpelleerd en gedebatteerd in onze volksvertegenwoordiging. Dat daarbij buitenlandsche Regeeringen van tijd tot tijd zullen trachten drang op onze Regeering uit te oefenen, mag almede als te

verwachten worden beschouwd. Dat door een en ander de economische en moreele belangen van ons volk en de positie van de Regeering gebaat zullen zijn, meenen de betreffende besturen te moeten ontkennen.

Overigens is het verschijnsel, dat een wereldoorlog en de daaruit voortvloeiende tijdsomstandigheden de gedachte wakker roept aan staatstoezicht op „de waarden waarin het Nederlandsche volk zijn nationaal vermogen belegt” (M. v. T. bl. 2), niet nieuw. Ook na de Napoleontische oorlogen deed zich dat verschijnsel voor en leidde tot aanneming van de Wet van 28 Augustus 1816 S. 33.

Acht jaar later kwam men tot het inzicht, dat het door de Wet van 1816 voorgeschreven Koninklijk consent niet noodig en niet wenschelijk was. Art. 25 der Wet van 31 Mei 1824 S. 36 trok de wet van 1816 in. (Te verwijzen is naar hetgeen door Van Hogendorp bij die gelegenheid werd opgemerkt.)

Het niet toelaten van een fonds tot de notering zal het Nederlandsch vermogen niet weerhouden van belegging of speculatie in dat fonds, indien het aan een buitenlandsche beurs wel genoteerd is.

De besturen zijn van oordeel dat, indien de Minister van meening blijft, dat het noodig is de effectenbeurzen blijvend onder Staatstoezicht te brengen, daarbij niet, althans voorloopig niet, verder behoeft en behoort te worden gegaan dan tot een „toezien” door de Regeering, zonder dat deze voorloopig eenige bevoegdheid aanvaardt om in te grijpen in de organisatie en het beheer van de zaken van de beurs.

Te meenen, dat voorloopig in geen geval verder gegaan zou mogen worden dan tot eene wettelijke erkenning der bestaande beurzen, onder de verplichting om aan een vasten Regeeringsvertegenwoordiger toegang te verleen tot de beurszaal en tot de vergaderingen van leden en bestuur, met adviseerende stem.

Aldus zou de Regeering volledig op de hoogte blijven van al wat er aan de beurs geschiedt. Naar aanleiding van der Regeering wenschelijk gebleken maatregelen zou gemakkelijk overleg gepleegd kunnen worden. Blijkt goede samenwerking niet mogelijk, dan zou verscherping van de wet niet uitblijven. De wetenschap daarvan is op zichzelf mede een waarborg voor goede samenwerking.

Het plaatsen van een Beursraad tusschen Minister en Beursbestuur komt den besturen ongewenscht voor.

De Beursraad is in meerderheid samengesteld uit de collega's en derhalve de gelijken van de leden van het Beursbestuur, doch staat *boven* het Beursbestuur. Dit is reeds aanstonds niet bevorderlijk aan eene goede samenwerking.

Samenstelling van den Beursraad uit personen geheel of in meerderheid buiten de beurs staande, zou de zaak niet beter maken, daar aldus boven het deskundige Beursbestuur een lichaam zou worden gesteld, dat waarschijnlijk wel uit zeer achtenswaardige, doch zeer niet uit der zake kundige mannen zou bestaan.

Ten slotte worden nog enkele opmerkingen gemaakt omtrent details in het ingediende wetsontwerp en wordt erop gewezen dat:

.. Aan de effectenbeurzen behoort naast den effectenhandel ook plaats te zijn voor den geld- en wisselhandel.

Tot de effectenbeurzen behooren alleen commissionnairs, makelaars, bankiers en handelaars in fondsen toegang te hebben.

De wet moet in allen gevalle bepalen, dat de Statuten der Vereenigingen bepalingen *moeten* bevatten betreffende: nationaliteit, leeftijd, goeioedheid, bekwaamheid en moraliteit der leden.

De wet bepalen, dat in de Statuten geene bepalingen mogen voorkomen waardoor de leden in eenig opzicht beperkt zouden worden in de vrijheid van benoeming van het Beursbestuur uit en door de leden der Vereeniging.

De Beursraad wordt uitgeschakeld en vervangen door één Regeeringsvertegenwoordiger voor alle beurzen.

Het ontwerpen en vaststellen van de noodige reglementen kan worden opgedragen aan het Beursbestuur, mits eene uitzondering wordt gemaakt voor de Reglementen voor den Effecten-, geld- en wisselhandel en het Provisie-reglement, welke, als in bijzondere mate verband houdend met de technische zijde van het bedrijf, door de algemeene vergadering der leden moeten worden vastgesteld.

De beslissing omtrent verplichte sluiting der beurzen behoort niet aan de Regeering te worden gelaten. De sluiting in 1914, voorafgegaan en gevolgd door de sluiting van alle of bijna alle buitenlandsche beurzen, is in het algemeen belang geweest. De Beurs zelf kan dit het best beoordeelen. De Minister kan de beurs wel openhouden, maar hij kan niet zorgen, dat er zaken gedaan worden of dat het noodige geld wordt verschafte om het doen en het afwickelen van zaken mogelijk te maken. Zoolang de Regeering dat niet kan, veroorzaakt het openhouden van de beurs in zoo buitengewone omstandigheden als die van Aug. 1914 groote ongelukken.

Herbeleening is voor den effectenhandel beslist noodig en wel te voorspellen is, dat zij in de practijk zal blijven bestaan, ook al vervalt haar wettelijke basis.

Ten slotte wordt nog als zeer ernstige grief tegen het wetsontwerp aangevoerd, dat de meest ver strekende voorschriften kunnen en moeten worden gegeven bij Algemeene Maatregelen van Bestuur, zonder dat de Wet de Regeering daarbij aan voldoende regels bindt.

Op deze wijze kunnen de meest vitale belangen van alle beurzen en van den geheelen effecten-, geld- en wisselhandel van het geheele land ten slotte worden gelegd in de handen van den Minister van Financiën.

#### EMISSIES IN 1918.

Met de in het eerste nummer van dezen jaargang opgenomen emissies over December is de statistiek over het afgelopen jaar voltooid.

Gelijk verleden jaar geven wij thans een samenvatting der cijfers en tevens een vergelijking met de beide voorafgaande jaren. Bij deze samenvatting is de groote oorlogsleening van f 500.000.000, waarmede het jaar 1918 opende, slechts voor f 252.500.000 in aanmerking genomen. Voor de rest ad f 247.500.000 was deze leening toch een conversie van het nog niet afgeloste gedeelte der 5 pCt. oorlogsleening van 1915. Voorts zijn ook ditmaal in dit overzicht, dat, gelijk men weet, de feitelijk opgenomen bedragen weergeeft, slechts genomen de binnenlandsche emissies.

Evenals zijn beide voorgangers is 1918 een oorlogsjaar geweest, al was in de laatste maanden de zekerheid, dat spoedig een nieuw vreedstijperk voor de deur zou staan, toenemende en heeft dit niet nagelaten ook op de kapitaalmarkt invloed uit te oefenen. De groote politieke gebeurtenissen in verschillende landen van Europa en de periode van onrust hier te lande hebben daarnevens in de laatste maanden het hunne gedaan.

De totaalcijfers voor de drie laatste jaren — de in dit tijdschrift verzamelde gegevens dateeren uiteraard van 1916 en later — geven:

1916.....	f 469.448.585
1917.....	„ 466.523.043
1918.....	„ 635.210.426

of, de door de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische regeering opgenomen bedragen buiten rekening gelaten:

1916.....	f 264.848.585
1917.....	„ 295.398.043
1918.....	„ 382.710.426

Een belangrijke stijging dus, die, gelijk uit het ver-

in gulden	1916			1917			1918		
	Aandeelen	Obligatiën	Totaal	Aandeelen	Obligatiën	Totaal	Aandeelen	Obligatiën	Totaal
Nederl. en Ind. Staatsleeningen	—	204.600.000	204.600.000	—	171.125.000	171.125.000	—	252.500.000	252.500.000
Provinciën en gemeenten	—	59.792.735	59.792.735	—	43.261.160	43.261.160	—	68.020.614	68.020.614
Bank- en credietinstellingen	78.959.625	4.475.000	83.434.625	49.650.800	3.479.875	53.130.675	57.244.300	9.418.750	66.663.050
Hypotheekbanken, binnenland	295.450	1.210.000	1.505.450	184.500	1.184.000	1.368.500	725.000	2.953.750	3.678.750
Hypotheekbanken, buitenland	1.460.000	9.155.050	10.615.050	221.000	2.082.000	2.303.000	181.424	4.124.228	4.305.652
Scheepsverbandbanken	—	990.000	990.000	247.500	995.000	1.242.500	—	1.488.750	1.488.750
Industriële ondernemingen	33.745.200	21.423.625	55.168.825	59.318.100	12.000.000	71.318.100	56.623.350	4.854.000	61.477.350
Cultuurondern., handelsvereen.	7.543.250	8.489.475	16.032.725	34.290.370	7.200.000	41.490.370	39.925.650	7.597.000	47.522.650
Mijnbouwondernemingen	—	4.300.000	4.300.000	—	—	—	—	—	—
Rubberondernemingen	—	—	—	—	—	—	540.000	500.000	1.040.000
Petroleumondernemingen	18.881.800	—	18.881.800	—	—	—	42.763.600	—	42.763.600
Scheepvaartondernemingen	3.456.500	—	3.456.500	45.877.000	—	45.877.000	42.021.000	—	42.021.000
Spoor- en tramw. ondernemingen	1.530.500	1.132.000	2.662.500	3.000.000	11.000.000	14.000.000	—	38.013.750	38.013.750
Diversen	4.871.875	3.136.500	8.008.375	19.041.000	2.365.738	21.406.738	2.037.260	3.678.000	5.715.260
	150.744.200	318.704.385	469.448.585	211.830.270	254.692.773	466.523.043	242.061.584	393.148.842	635.210.426

gelijkende staatje, hieronder opgenomen, blijkt, in hoofdzaak hare verklaring vindt in de rubriek petroleumondernemingen, die ten vorigen jare blanco was, doch thans de emissie der Koninklijke ad f 42.763.600 bevat, voorts in f 25 miljoen meer aan leeningen van provinciën en gemeenten, een ongeveer gelijk verhoogd bedrag aan spoorwegleeningen en f 13 miljoen meer aan nieuw bankkapitaal, waarvan iets minder dan de helft in den vorm van obligatiën. De voornaamste vermindering valt daartegenover te constateeren in de rubriek industriële ondernemingen. Van 1916 tot 1917 gestegen van f 55 miljoen op f 71 miljoen, is dit cijfer in 1918 weder teruggegaan tot f 61 miljoen. Een verdere verschuiving in de samenstelling van het geëmitteerd bedrag, ten koste van het bij wege van obligaties opgenomen cijfer, is hiermede gepaard gegaan. Ook de post diversen, welke in 1917 extra hoog was, daalde ditmaal weder tot 5,7 miljoen.

Wij mogen niet nalaten, gelijk ten vorigen jare<sup>1)</sup> 2 Januari 1918, blz. 7 — er met nadruk op te wijzen, dat onze statistiek slechts de openbare emissies omvat. Voor staats-, provinciale en gemeenteleeningen moge het cijfer in hoofdzaak juist zijn, voor de verschillende particuliere bedrijfstakken omvat de statistiek dientengevolge slechts een deel van het in werkelijkheid aan hen toegevloeid nieuw kapitaal. Voor deze groepen is de beteekenis der statistiek dan ook, gelijk uitvoerig werd uiteengezet in ons nummer van 24 Januari 1917, blz. 61, in hoofdzaak een relatieve. Voor een enkele groep, als die der hypotheekbanken, waar openbare emissie, althans voor de pandbrieven, uitzondering is, is zij zelfs nog geringer.

Laat men de staatsleeningen buiten rekening, dan verdeelen de emissies zich als volgt (in gulden):

	1916	1917	1918
Januari	26.282.800	27.963.120	36.940.910
Februari	18.978.475	5.316.800	12.202.250
Maart	7.756.462	15.254.820	56.044.025
1e kwartaal	53.017.737	48.534.540	105.187.185
April	2.507.000	27.292.750	9.419.875
Mei	9.708.625	24.560.515	19.256.078
Juni	28.629.300	18.286.875	33.032.976
2e kwartaal	40.844.925	70.140.140	61.708.929
Juli	20.344.900	46.024.450	50.604.250
Augustus	7.418.375	1.570.900	9.242.224
September	8.755.772	7.978.500	81.307.492
3e kwartaal	36.519.047	55.573.850	141.153.966
October	30.185.250	18.880.625	50.561.196
November	49.588.000	73.714.638	9.942.900
December	54.693.625	27.704.250	14.156.250
4e kwartaal	134.466.875	120.299.513	74.660.346

Merkwaardig zijn ditmaal de zeer hoge cijfers voor Maart (o.a. f 16 miljoen Ned. Handel-Mij.), September (Kon. Petr.-Mij. f 42 miljoen, Rotterdam en 's-Gravenhage ieder f 10 miljoen) en October (Scheepv. Unie f 16 miljoen en Kon. Ned. Stoomboot-Mij. f 10 miljoen). Zeer veel lager dan beide vorige jaren zijn daarentegen de beide laatste maanden van het jaar. Op de oorzaken hiervan werd reeds met een enkel woord bedoeld.

Vergelijking met jaren vóór 1916 is slechts mogelijk wat de nominale cijfers betreft. Deze geven — eveneens tot de binnenlandsche emissies beperkt — het volgende beeld (in gulden):

	Totaal bedrag	Staatsleeningen	Rest
1913	149.109.000	—	149.109.000
1914	134.617.000	—	134.617.000
1915	531.233.000	337.600.000 <sup>1)</sup>	193.733.000
1916	426.561.000	205.000.000 <sup>1)</sup>	221.561.000
1917	415.201.000	175.000.000 <sup>2)</sup>	240.201.000
1918	568.684.000	252.500.000 <sup>2)</sup>	316.184.000

Ten slotte het beroep van de schatkist, Indië medegerekend, op de open markt.

Genomen is het werkelijk bedrag der uitgegeven leeningen, vermeerderd met het bedrag, dat aan vlottende schuld aan het eind van het jaar uitstond en verminderd met het bedrag aan het begin van het jaar. Bij deze cijfers zijn de rechtstreeks bij de Ned. Bank ondergebrachte schatkistpromessen niet in aanmerking genomen.

Men vindt dan:

1914	f 72.411.000
1915	„ 378.111.000
1916	„ 275.781.000
1917	„ 257.630.000
1918	„ 328.618.000

De jaarlijksche behoeften van de schatkist, inclusief Indië, aan nieuw vreemd geld laten zich uit deze cijfers afleiden door daarmede de rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank geplaatste schatkistpromessen en de genoten voorschotten of rekening-courant saldi bij die instelling in rekening te brengen.

Men verkrijgt dan de volgende cijfers:

1914	f 127.964.000
1915	„ 351.389.000
1916	„ 278.340.000
1917	„ 242.469.000
1918	„ 472.785.000

Voor al in het laatste jaar is het direct beroep van de schatkist op de Nederlandsche Bank belangrijk toegenomen; was eind December 1917 een bedrag van f 49 mill. aan schatkistpromessen rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank ondergebracht, dit bedrag was einde December 1918 tot f 167.800.000 gestegen.

## AANTEKENINGEN.

*De nieuwe Staatsleening.* — De minister van financiën maakt in de Staatscourant bekend:

- dat de totaalsom der inschrijvingen op de 5 pCts. leening 1918, welke worden aanvaard, bedraagt f 386.283.500, waarvan voor een bedrag van f 23.448.200 recht op voorkeur is uitgeoefend;
- dat de inschrijvingen, voor zoover daarop voorkeur is aangevraagd, ten volle worden toegewezen;
- dat de inschrijvingen, voor zoover daarop geen

<sup>1)</sup> Hieronder resp. f 62.500.000 en f 80.000.000 ten laste van Ned.-Indië en voor een deel aldaar uitgegeven.

<sup>2)</sup> Hieronder f 50.000.000 ten laste van Ned.-Indië.

<sup>3)</sup> Van de in totaal f 500.000.000 beloopende leening is ook hier enkel genomen het bedrag van f 252.500.000 aan nieuw geld.

voorkeur is aangevraagd, worden toegewezen voor 90 ten honderd, met dien verstande, dat bij de toewijzing elk bedrag naar boven wordt afgerond tot het naaste veelvoud van  $f$  100;

d. dat de stortingsbewijzen, gehecht aan de couponbladen behorende bij de schuldbekentenissen der onder *a* genoemde leening waardeloos zijn.

*Opbrengst Javasuikeroogst 1918 en aanplant voor 1919.* — In het „Archief voor de Java Suiker Industrie” maakt de heer W. C. Dickhoff het volgende bekend:

Gedurende den maaltijd 1918 waren er 186 fabrieken in werking, dus één meer dan in 1917, n.l. Tjidahoë in de residentie Oheribon.

Terwijl de oogst voorloopig werd geschat op 27.837.500 pic. suiker, waren er nog 20 fabrieken, waarvan de gegevens nog niet waren ontvangen. Van die 20 werden op 2 na (Soemengko en Modjopanggoeng) de gevraagde cijfers ontvangen en bleek het, dat de overige 18 fabrieken in plaats van minder, zooals eerst aangenomen, veel meer suiker produceerden dan in 1917, zoodat de totale oogst 1918 ten slotte geschat moet worden op 28.713.000 pic. (1.773.348 tons), of 2,6 pCt. minder dan de oogst van het jaar 1917. Per bouw wordt dit dus 125,9 picol, terwijl dit resp. bedroeg voor oogst 1914, 109,47 pic.; 1915, 100,3 pic.; 1916, 118,96 pic.; 1917, 130,5 pic.

Voor de met riet beplante oppervlakte oogst 1919 vinden wij een uitgestrektheid van 193.274 bouws of 15,2 pCt. minder dan die van oogst 1918. Vier fabrieken, n.l. Kenongo, Kebonardjo, Karanganom en Gondanglipoero plantten voor oogst 1919 geen riet, terwijl de fabriek Krebten een aanplant van slechts 150 bouws in den grond bracht. Een gedetailleerde tabel volgt hier nog.

Residenties.	Aant. Fabr.		Beplante oppervlakte. Bouws 1918 H. A.		Bouws 1919 H. A. in pCt		Afn.
Besoeki .....	9	9.065	6.433	8.485	6.021	6,4	6,4
Pasoeroean .....	29	33.682	23.902	29.023	20.596	13,8	13,8
Soerabaya .....	36	39.305	27.893	34.075	24.181	13,3	13,3
Kediri .....	22	35.275	25.033	28.390	20.147	18,7	18,7
Madiro .....	6	9.781	6.941	7.931	5.628	9,5	9,5
Oost-Java .....	102	127.108	90.202	107.904	76.573	15,1	15,1
Semarang/Rembang .....	13	14.239	10.105	12.220	8.672	14,2	14,2
Solo .....	15	17.820	12.646	15.278	10.842	14,3	14,3
Djoeja .....	17	19.097	13.552	15.649	11.105	18,1	18,1
Kedoe/Banjoemas .....	8	13.692	7.917	11.158	7.918	18,5	18,5
Midden-Java .....	53	64.848	46.020	54.305	38.537	16,3	16,3
Pekalongan .....	18	22.852	16.217	19.851	14.087	13,2	13,2
Cheribon .....	13	13.291	9.432	11.214	7.958	15,6	15,6
West-Java .....	31	36.143	25.649	31.065	22.045	14,0	14,0
Totaal .....	186	228.099	161.871	193.274	137.155	15,2	15,2

Met het oog op de vraag van eventueele verdere beperking van den suikerrietaanplant op Java <sup>1)</sup> zijn de vorenstaande cijfers van beteekenis. A. V.

<sup>1)</sup> [Zie het artikel ter zake in het vorig nummer. — Red.]

*De Bank of England en vreemde credieten.* — Onder dit hoofd berichten wij in het nummer van 19 December 1917, blz. 953; hoe enkele weken tevoren de Engelsche Bank aan het geheel van maatregelen tot versterking van den wisselkoers een differentieele behandeling van vreemde credieten, bij haar ondergebracht, had toegevoegd. Aanvankelijk bedroeg het verschil  $\frac{1}{2}$  pCt. — Engelsche deposito's ontvingen bij de Bank of England 4 pCt. rente, vreemde  $4\frac{1}{2}$  pCt., — doch langzamerhand steeg dit verschil — zie ook 12 Juni 1918, blz. 522 — tot  $1\frac{1}{2}$  pCt. De rente voor Engelsche deposito's werd allengs tot 3 pCt. teruggebracht, terwijl die op vreemde gelden bleef.

Dezer dagen is nu door de Engelsche Bank bekend gemaakt, dat zij deze differentieele behandeling der vreemde deposito's beëindigt. De deposito-rente der Engelsche Bank, zelf, gelijk in de aangehaalde aantekeningen wordt uiteengezet, een verschijnsel van den oorlog, blijft evenwel voorloopig gehandhaafd. De „Times”, die het bericht van eenige toelichting voorziet, motiveert den maatregel als genomen

in het belang van de bondgenooten. Frankrijk, Italië en België hebben thans hun kapitaal in de eerste plaats zelf noodig, de terugstrooming der in Engeland uitgezette gelden zal tegelijk aan den stand van de wisselkoersen dier landen ten goede komen.

Waren dan gedurende den oorlog deze wisselkoersen van dien aard, dat steun overbodig was — is men geneigd bij deze motiveering te vragen? De ware verklaring zal wel dichter bij huis liggen. Nu de ontzaglijke oorlogsaanvoeren uit Amerika verminderen, komt Londen wat ruimer in zijn middelen en kan er dus aan gaan denken de dure noodmaatregelen uit het tijdperk van krapte allengs op te ruimen.

*De Rijkspostspaarbank in 1917.* — Aan het verslag aan de Koningin betrekkelijk den dienst der Rijkspostspaarbank in Nederland over 1917 wordt het volgende ontleend.

Kon in het vorige verslag melding worden gemaakt van een toeneming van het saldo-tegoed der inleggers met niet minder dan 17,7 millioen, in het afgelopen jaar is dit tegoed opnieuw vermeerderd en wel met bijna 16 millioen, niet geheel dus zooveel als in 1916, maar toch meer dan in eenig ander jaar te voren. De inlagen bedroegen  $f$  89.797.729,84  $\frac{1}{2}$ , zijnde het hoogste bedrag, dat ooit bereikt werd, nog nagenoeg 3 millioen meer dan in 1913, het laatste vredesjaar, toen een recordcijfer behaald werd, en ruim 4,2 millioen meer dan in 1916. Ook de terugbetalingen zijn aanzienlijk gestegen en wel tot  $f$  79.240.300,70, welk bedrag ruim 6,4 millioen meer is dan in 1916, doch nog altijd lager dan de cijfers van 1912 en 1913.

Reeds in het verslag over 1916 werd er op gewezen, dat de groote toeneming van het tegoed der inleggers waarschijnlijk het gevolg is van het inleggen van groote bedragen, welke in normale omstandigheden een andere belegging zouden gevonden hebben. Deze meening wordt bevestigd door vergelijking van het totaal aantal inlagen met het bedrag van elke inlage.

Jaar	Beneden $f$ 1	Van $f$ 1—10	Van $f$ 10—100	Van $f$ 100—1200	Boven $f$ 1200	Totaal
1916	76.100	738.515	798.868	224.065	1.510	1.839.058
1917	61.142	718.565	791.671	235.297	1.550	1.808.225

In verband met het bovenstaande zij er nog op gewezen, dat het gemiddeld tegoed per boekje, in 1916 gestegen van  $f$  111,89 tot  $f$  119,56, in 1917 wederom een stijging vertoont en wel tot  $f$  126,43.

Wordt het dus steeds duidelijker, dat in de laatste jaren bij de Rijkspostspaarbank veel geld is gebracht, dat er in gewone tijden niet gekomen zou zijn, het vermoeden, dat een goed deel dier gelden weer zal wegvloeien, zoodra de redenen voor het beleggen bij de spaarbanken opgehouden hebben te bestaan, wordt daardoor versterkt. Hoe groot de wegvloeiende kapitalen zullen zijn is natuurlijk niet te zeggen, alleen zij er op gewezen, dat een vermeerdering van het saldo-tegoed der inleggers in de vier jaren van het tijdvak 1914—1917 met rond 39 millioen (inclusief pl.m. 19 millioen bijgeschreven rente) of ruim 21 pCt. doet vreezen, dat het bedrag niet gering zal zijn.

De inlagen waren in de maand Februari iets ongunstiger, de terugbetalingen iets hooger dan in vorige jaren (uitgezonderd wat betreft Februari 1915 toen de stortingen op de eerste oorlogssleening begonnen), hetgeen misschien is toe te schrijven aan de tweede Staatsleening 1916, waarvan de eerste storting ad 40 pCt. plaats had op 7 Februari 1917. De invloed van die leening is overigens op het bedrijf der Rijkspostspaarbank van weinig beteekenis geweest. Opmerkelijk is het, dat alleen de invloed van de eerste leening zeer duidelijk merkbaar was.

*Landverhuizing tijdens en naden oorlog.* — De groote landverhuizingstroomingen, welke vóór den oorlog jaarlijks vele bewoners van het oude continent naar het nieuwe voerden of in Europa zelf velen van de eene streek naar de andere, hebben in ruime mate den invloed van den oorlog ondergaan.

Terwijl de mobilisatie velen, welke anders zouden uitgeweken zijn, heeft weerhouden, werd het vertrek van hen, die hierdoor niet verhinderd waren, weldra vrijwel onmogelijk gemaakt tengevolge van het gebrek aan scheepsruimte. In een artikel van de „Economete français” stelt Ed. Payen de twee vragen: in welke mate heeft de oorlog de landverhuizingsstroomingen gewijzigd en hoe zullen die stroomingen zich na den vrede weer ontwikkelen?

Gedurende het jaar 1 Juli 1917—30 Juni 1918 zijn in de Vereenigde Staten slechts 110.618 landverhuizers van andere continenten gekomen. Sedert 1862 was dit cijfer niet meer zoo laag. Daarentegen was de toestrooming van naburige landverhuizers vrij groot, vooral van Mexicanen, welke werden aangetrokken door de groote vraag naar arbeidskrachten. Slechts zeer weinig vroeger geïmmigreerden hebben het land verlaten, terwijl daarentegen het aantal Amerikanen — troepen natuurlijk buiten beschouwing gelaten — hetwelk de Vereenigde Staten verliet, het vrij aanzienlijk totaal van 275.837 bereikt. Dit is in hoofdzaak toe te schrijven aan instellingen als de „Young Men's Christian Association”, de „Knights of Columbus”, het „Salvation Army” en het Amerikaanse Roode Kruis, welke hunne aanhangers in grooten getale naar Europa zonden.

Wij laten hier eenige cijfers volgen, welke wij aan voornoemd blad ontleenen:

## Aankomst van vreemdelingen.

	1918	1917	1916	1915
Landverhuizers .....	110.618	295.403	298.826	326.700
Niet-landverhuizers ..	101.235	67.474	67.922	107.544
Totaal .....	211.853	362.877	366.748	434.244

## Vertrek van vreemdelingen.

	1918	1917	1916	1915
Landverhuizers .....	94.585	66.277	129.765	204.074
Niet-landverhuizers ..	98.683	80.102	111.042	180.100
Totaal .....	193.268	146.379	240.807	384.174

Naar de nationaliteiten kan men de landverhuizers als volgt indeelen:

	1918		1917	
	aangekomen	vertrokken	aangekomen	vertrokken
Italianen (Zuiden) ..	5.876	9.230	37.038	12.763
Italianen (Noorden) ..	1.569	1.502	4.418	4.382
Joden .....	4.202	975	18.059	864
Polen .....	744	5.912	3.210	208
Duitschers .....	2.478	962	11.216	2.130
Engelschen .....	22.098	22.874	43.512	26.958
Grieken .....	2.965	3.133	26.458	2.812
Russen .....	2.008	5.711	4.102	7.577
Scandinaven .....	13.603	9.088	26.143	13.131
Magyaren .....	40	44	449	144
Ieren .....	5.903	4.220	19.598	4.719
Ruthenen .....	57	30	1.224	33
Croaten en Slovenen ..	43	32	312	32
Schotten .....	7.297	5.129	16.129	4.794
Slovakken .....	48	459	255	44
Franschen .....	11.371	8.720	27.462	5.674
Lithauers .....	191	49	502	40
Mexicanen .....	31.749	28.702	25.880	2.697
Portugeezen .....	2.718	2.738	10.604	2.021
Japanneezen .....	15.079	10.840	13.288	9.162
Spanjaarden .....	12.602	8.598	19.780	7.524

Merkwaardig is, dat voor 1918 nog 2.478 Duitschers vermeld worden, terwijl deze toch toen tot de vijanden behoorden.

De landverhuizing naar Canada is ook sterk afgenomen. Bedroeg deze in 1914 totaal nog 402.432 personen, in 1917 was zij gedaald tot 75.374. Ook naar Zuid-Amerika is de landverhuizing afgenomen, ofschoon toch niet in zoo ruime mate. Ten einde gebrek aan arbeidskrachten voor landbouw en koffiecultuur te voorkomen, heeft de staat Sao Paulo het maximum Japanners, dat jaarlijks werd toegelaten, van 5000 op 9000 gebracht.

Een der Europeesche landen waar de landverhuizing steeds van beteekenis was, is wel Italië. In 1913 vertrokken niet minder dan 700.000 Italianen. Sinds

Italië in den oorlog kwam, is alle emigratie totaal stopgezet, terwijl een groot aantal vroeger uitgeweken naar hunne haardsteden is teruggekeerd.

Heeft dus de oorlog de vroegere stroomingen geheel gewijzigd, ook nieuwe stroomingen heeft hij in het leven geroepen. Zoo heeft Frankrijk, om in de noodige arbeidskrachten te voorzien, Spanjaarden tot zich getrokken en vooral krachten uit de overzeesche bezittingen. In Juli 1918 schatte men deze laatsten op 238.000, Tuneezen, Algerijnen, Marocanen, Annamieten en daarenboven ook Chineezes,<sup>1)</sup> welke laatsten vooral in de mijnen, de havens en de boschexploitatie werden gebruikt.

Zullen deze nieuwe stroomingen voortduren na den oorlog? Ziedaar de vraag, die men zich stelt. Dat de landen, welke vóór den oorlog voortdurend landverhuizers tot zich trokken, dit zullen blijven doen, is vrijwel zeker. Zeker is het ook, dat Frankrijk na den oorlog meer arbeidskrachten zal noodig hebben dan daarvóór, reeds thans leest men, dat een beroep wordt gedaan op Nederlandsch technisch personeel. Zeker is het ook, dat vele naties, welke vroeger een levendig deel aan de landverhuizing namen, hun krachten voor zich zullen moeten behouden, zoo b.v. België en de Centrale Rijken. De Spanjaarden, welke de laatste drie jaren in overgrooten getale naar Frankrijk zijn gekomen, zullen naar hun land terugkeeren. Deze meening is ook door Auguste Isaac, den bekenden eerevoorzitter van de Kamer van Koophandel te Lyon, uiteengezet in zijne door Payen grappig geheeten „réflexions sur le dernier quart d'heure (et les années qui le suivront) de la guerre”.

Dezelfde heer Isaac wees er in de „Reforme sociale” op, dat men verstandig zal doen de Aziaten en gekleurde Afrikanen zoo vlug mogelijk weer uit Frankrijk te verwijderen, daar hunne zeden, hun temperament en gewoonten het niet toelaten hen straffeloos met de Fransche bevolking te vermengen. Zijn deze individuen eenmaal in de koloniën teruggekeerd, dan zullen ze er trouwens zeer nuttig werk kunnen verrichten.

Wat de landverhuizing naar Canada betreft, hierover is men het in deskundige kringen niet eens. Sommigen meenen, dat de immigranten vooral zullen komen van de Britsche eilanden, Europa en Azië en in mindere mate uit de Vereenigde Staten. Daarnaast valt niet te ontkennen, dat de Britsche koloniën, Zuid-Amerika en de Vereenigde Staten Canada's concurrenten zullen zijn voor het verkrijgen van landverhuizersmateriaal en dat daarbij met name Zuid-Amerika meer aantrekkelijk zal zijn, daar in dat gewest de bewoners niet met de zware lasten zullen te maken hebben, die voor het min of meer financieel getroffen Noorden wel gelden.

Wat Brazilië betreft, werd reeds vermeld, dat de staat Sao Paulo het contingent Japanners heeft verhoogd; doch men is van meening, dat aan de toestrooming van Aziaten in de toekomst vrij nauwe grenzen zullen moeten gesteld worden.

Ten slotte zij nog overgenomen, dat uit verschillende studies, welke over de Italiaansche landverhuizing zijn gemaakt, blijkt, dat ook na den oorlog Italië een bron van werkkrachten zal blijven, maar dat de Regeering trachten zal het daarheen te brengen, dat deze slechts verkregen kunnen worden mits compensaties gegeven worden, voornamelijk in den vorm van grondstoffen en dat men voorts van de landen, waarheen de Italianen emigreeren, ruimere waarborgen verkrijgt ten aanzien van de sociale positie der onderdanen, dan in het verleden gegeven werden.

*De ruwijzerproductie van Duitschland.* — In het najaar van 1916 werd in Duitschland van overheidswege het bekend maken van productiecijfers in de ijzerindustrie verboden. Men heeft

<sup>1)</sup> Zie het artikel Chineesche werkkrachten in Frankrijk op pag. 64 van den jaargang 1917.

deze cijfers wel gemist, omdat allicht belangstelling bestond, te zien in welke mate het „Hindenburg-programm” voor de vervaardiging van munitie de cijfers weer deed verheffen boven het niveau, waarop ze na het uitbreken van den oorlog teruggevallen waren. De „Frkf. Ztg.” publiceert thans het volgende staatje, uitgedrukt in tonnen:

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
Januari . . .	1386855	1611345	1566505	874133	1078368	1082797	933570
Februari . . .	1338495	1493877	1445511	803623	1036683	943547	892788
Maart . . . . .	1447505	1629463	1602896	938438	1114194	1104653	1039092
April . . . . .	1452765	1588701	1534429	938679	1073716	1131620	1084601
Mei . . . . .	1493519	1643069	1607193	985968	1112574	1198171	1184794
Juni . . . . .	1454018	1609748	1531333	989877	1079349	1124998	1182415
Juli . . . . .	1517097	1648118	1564345	1047503	1133092	1190014	1179947
Augustus . . .	1549869	1640016	586661	1050610	1145239	1185968	1155084
September . .	1553103	1590849	580087	1034124	1116752	1119635	1105366
October . . . .	1569730	1653051	729882	1076343	1161005	1076222	1049837
November . . .	1538567	1588985	788956	1019122	1101311	1007731	—
December . . .	1567386	1511250	853881	1029144	1161955	976891	—

Jartotaal . . 17,87 M. 19,81 M. 14,20 M. 11,79 M. 13,28 M. 13,14 M. . . . .  
Jan./Oct. . . 14,69 „ 16,09 „ 12,74 „ 9,74 „ 11,05 „ 11,16 „ 10,71 M.

Het is zeker, dat sedert de teekening van den wapenstilstand een hoogst aanmerkelijke vermindering in de productie van ruwijzer zal hebben plaatsgegrepen. Misschien zullen de cijfers der jaren 1916 en 1917, die nog aanzienlijk onder die van 1912 en 1913 blijven, achterstaan bij de verwachtingen door velen gemaakt. Voor eenige merkwaardige onderbrekingen van het productieniveau tijdens '17 en '18 vinden wij nog niet eene begrijpelijke verklaring gegeven.

In de rubriek „Overzichten” vindt men het „Cacao-Bericht 1918” van den Makelaar S. W. Hoekstra te Amsterdam opgenomen.

## BOEKAANKONDIGING.

J. Huizinga. *Mensch en Menigte in Amerika. Vier Essays over Moderne Beschavingsgeschiedenis.* Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon, 1918, XI en 226 blz.

Het geestelijk probleem, dat de Vereenigde Staten aan de wereld voorleggen, staat thans ieder onzer wel voor oogen: aan der eenen kant het land van trust en dollar, van zoovele uitwassen op financieel en economisch gebied, van de onbeheerschte kracht der jeugd, van de ergste wantoestanden op politiek gebied, Tammany Hall, het spoils system, de volslagen commercialiseering der politieke partijen — en aan den anderen kant datzelfde Amerika, datzelfde politieke organisme, dat, na candidaatstelling in de conventie van een dier partijen, bij practisch vrijwel directe volkskeus zich een man als Wilson tot president kiest, gelijk in andere beslissende tijdperken Washington en Lincoln.

Men kan het wezen van de Amerikaansche samenleving van verschillende zijden trachten te naderen. In haren staatsrechtelijk-politiek en maatschappelijken opbouw, gelijk Bryce in zijn niet genoeg te prijzen boek, *the American Commonwealth*; in de samenstellende economische machten en stroomingen, op welk gebied naast Bryce helaas geen evenknie te noemen is — men kan ook trachten direct te gaan naar het hart van het vraagstuk, naar de geestelijke en moreele krachten, die op en binnen het maatschappelijk en economisch bouwsel het Amerikaansch volk bewegen. De vier essays van den Leidschen hoogleraar, onder bovenstaanden titel vereenigd, pogen dit laatste.

Geen tijdvak in de geschiedenis der oude wereld of het laat zich bezien en begrijpen onder het licht van den strijd tusschen het oude en het nieuwe. Het overgeleverde biedt weerstand, nieuwe krachten en een nieuwe geest willen de klusters breken. Hoe geheel anders is dit in de Vereenigde Staten. „Van het „oogenblik, dat de onafhankelijkheid verworven en de „staatsvorm bevestigd is, is er evenmin een constitutioneel als een dynastiek probleem. Er zijn geen „overall in den bodem gewortelde stronken op te rui-

„men van het feudale woud. Er is geen godsdienst-„probleem en geen van kerkelijke macht of kerkelijk „grondbezit. Er is geen verdedigingskwestie, geen „van politiek evenwicht of hegemonie. Er is geen „nationale kwestie, en langen tijd nog geen sociale „(want de statenkwestie is noch het een noch het „ander).”

Ook het andere schema, waaronder wij de geschiedenis der Europeesche volkeren zien, den strijd tusschen individu en associatie, sedert het eind der middeleeuwen het individualisme gestaag voortschrijdend in godsdienst en kunst, staatsorde en economisch leven, tot in onze dagen nieuwe associatieve krachten schijnen door te breken, gaat in de ontwikkeling der Vereenigde Staten niet op. Er is een onmiskenbare tegenstelling tusschen West en Oost, tusschen individualisme en kapitalisme, maar daarnaast en niet als tegenstelling een zin tot associatie, tot organisatie voor het meest heterogene en schijnbaar meest geringe belang, een associatie evenwel, die schijnt te gaan buiten den geest om, en, waar zij in het Amerikaansche bedrijfsleven haar reusachtigste afmeting bereikt, weer geheel doordrongen is van individualistisch sentiment.

De tweede essay geeft een blik op wat de schrijver noemt de verwerktuiglijking van het Amerikaansche gemeenschapsleven. De strijd tegen de natuur, de functie van den spoorweg, de nijverheid, de trustificatie, de mechaniseering van den arbeid, de mechaniseering ten slotte van de politiek, voortgaande van smaak en cultuur — en als reactie de kreet om persoonlijkheid, om vrije en eigen individualiteit.

De staat, nimmer vereerd noch kinderlijk bemind en gehoorzaamd gelijk elders, wordt dan besproken. Als de Unie van Utrecht, is de constitutie der Ver. Staten doortrokken van een element van wantrouwen in den staat. Destructief hebben de overheerschende economische belangen gewerkt. De afzonderlijke staten traden op den achtergrond. Het Oosten met zijn industrie en bankwezen, het Zuiden, het Westen, het graanbouwende Noordelijke Midden zijn de levende onderscheidingen van den lateren tijd. Noodgedrongen komt het federal bewind naar voren. De groote spoorwegsystemen, dwars door alle statengrenzen heenlopend, leiden tot de Interstate Commerce Act van 1887, de strijd tegen de trusts volgt enkele jaren later en een tijdperk treedt in van voortgaand ingrijpen in het bedrijfsleven, sterk vermeerderd in den oorlog.

Verbeterd tegelijk de qualiteit der Unieregeering, voor staat en stad blijft gelden, dat het intellect zich vrijwel uitsluitend wendt naar het bedrijfsleven. Het partijwezen draagt het zijne bij tot verergering van den toestand, tot in den laatsten tijd opkomt het bewuste streven zich aan den greep van den „boss and the machine” te ontworstelen. Tal van nieuwe en belangwekkende bestuursvormen komen naar voren, commission government, city managers, direct legislation, recall en zoo meer, alle gelijkelijk gericht op verbetering van staats- en stadsbestuur in den geest van den good citizen.

Het laatste essay draagt tot opzicht „tam en wild Amerika”. Conformiteit, nivelleering, sterke conventie zelfs op geestelijk gebied, in de cultuur als geheel, maar toch een conformiteit, die hevige emotie niet uitsluit, en daarnaast persoonlijke zelfstandigheid, individualiteit, spontane hevigheid in den enkeling. In het wild, in de natuur, in den strijd en in harden arbeid, niet in de school zijn bijna alle bekende figuren uit de oudere Amerikaansche geschiedenis opgegroeid. Vandaar het kinderlijke in den Amerikaanschen geest en tevens die bevrijdende menging van uiterst practischen zin met breed idealisme. „Materialist, practical and matter of fact”, maar tegelijk, naar de woorden van John Morley in zijn „Recollections”, van een „ready excitability of response to high ideals, that older worlds do not

surpass, even if they can be said to have equalled it."

Wat ten slotte heeft Amerika's geest opgeleverd voor de wereld en de menschheid? Schrijvers en dichters worden genoemd, Longfellow, Thoreau, Poe en Hawthorne, langer wordt stilgestaan bij Emerson en Whitmann. Vooral den laatste, wiens vormlooze verzen, gansch Amerika omvatten met zijn vlakten, zijn zeeën en wouden, zijn energie en zijn arbeid, zijn idealen van jeugd en vrijheid.

„Er is een beeld Amerika, zooals er een beeld Holland is, dat wij allen in ons dragen, zooals wij daar, naast misschien allen eenigermate voelen, wat het „beeld „la France” voor den Franschman is. Wij „onverbeterlijke dreamers en stille hengelaars naar „schoonheid en rust, denken bij het beeld Holland het „eerst aan de luchten. Maar in het beeld Amerika „hamert en davert en dondert het, en ruischen de „bulderende watervallen en wiegt het prairiegras in „den wind.”

Wel zeer veelzijdig is, wat ons in deze essays geschonken wordt. Deert het, dat wij somwijlen een zeker evenwicht missen, dat speciaal op economisch gebied het beeld niet steeds met even vaste lijnen is opgezekt, dat zelfs enkele trekken — zoo op blz. 123 en 144 — niet geheel juist zijn? Wat de schrijver zoekt is niet het uitwendig gebeuren, maar den geest, die achter de dingen is. Met zeldzaam beeldend vermogen weet hij ons dezen in het gekozen bestek te geven; wij zien een levend volk voor ons in zijn kracht en zijn zwakheid, zijn idealisme, zijn alles overheerschenden drang vooruit; het boek maakt ons rijker in datgene, waarheen ten slotte onze wezenlijke belangstelling in het vreemde volk uitgaat en behoort uit te gaan.

B.

*Dr. H. M. R. Leopold. De spiegel van het verleden, W. L. en J. Brusse's Uitg. Mij., Rotterdam 1918, VIII en 80 blz.*

De schrijver trekt in dit geschrift, dat tot onder-titel draagt: Beschouwingen over den ondergang van het Romeinsche rijk naar aanleiding van het huidige wereldgebeuren, een parallel tusschen het Rome van de laatste eeuw voor en verder van den Keizertijd en onze moderne geschiedenis. Het gebeuren dier dagen wordt gezien van uit den gezichtshoek, van waaruit wij onzen eigen tijd bezien en veel schijnt gelijkvormig. Sociale en economische machten strijden, wellicht minder bewust dan thans, doch overigens op gelijksoortige wijze, om voorrang in staat en maatschappij. Cicero en Catilina staan tegenover elkander als de vertegenwoordigers van het kapitaal, de „vested interests”, en het proletariaat. De machine en in verband met haar de mechanisatie en organisatie van onzen tijd ontbreken. Economische macht heeft aanvankelijk slechts of in hoofdzaak de bezitter van den grond. Om den grond loopt mitsdien in de eerste plaats de economische strijd. Eerst later komt het geassocieerd handwerk naar voren, de collegia, gilden intusschen minstens evenzeer als vakverenigingen. Later komt het verval, doch ook dit in zijn wezen een economisch proces.

Is het beeld juist? Maakt de schrijver niet wellicht zichzelf schuldig aan wat hij den Romeinschen geschiedschrijvers verwijt nopens hun eigen geschiedenis en Caesar, in zijn oordeel over het Germaansch grondbezit? Niet in deze kolommen zal men het antwoord op deze vragen verwachten. Dat echter voor wie de geschiedenis dezer voorbije eeuwen ziet als de schrijver, merkwaardige parallellen te trekken zijn, die in staat zijn op onzen eigen tijd een nieuw licht te werpen, zal geen lezer ontkennen.

Door den heer J. W. Sandifort te 's Gravenhage is opgesteld een groepsgewijzen verzameling van balanscijfers der Nederlandsche in het Buitenland werkende Hypotheekbanken, voorafgegaan door een beknopte ver-

klarende toelichting van de op den tabel voorkomende hoofden. De gegevens betreffende in totaal 25 instellingen en geven een overzicht van de uitstaande pandbrieven en hypotheeken, de vaste goederen, het kapitaal, de reserves, de winst benevens enkele gemiddelden en verhoudingscijfers. Bij de eerste drie gegevens zijn bovendien vermeld de veranderingen, vergeleken bij het vorige jaar.

Met ingang van 1 Januari j.l. verschijnt onder den titel Arbitrale Rechtspraak een maandelijksch bijvoegsel bij het Weekblad van het Recht, waarin op de wijze van het hoofdblad de arbitrale jurisprudentie zal worden verzameld en gepubliceerd. De redacteur, Mr. W. Nolen te Rotterdam, wijst in een inleidende beschouwing op den verrassend snellen groei der arbitrale rechtspraak in de laatste tien-tallen van jaren. Hij noemt niet minder dan 25 lichamen, hoofdzakelijk uit handel en nijverheid, die een vast scheidsgerecht hebben ingesteld. Onder deze vindt men, naast minder belangrijken, lichamen als de Vereeniging voor den Effectenhandel, het Comité van Graanhandelaren, de algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur, de Vereeniging voor den Koffiehandel, het Boekdrukkersbedrijf en zoovele meer.

Het eerste nummer bevat een elftal arbitrale beslissingen benevens enkele „Berichten en Mededeelingen.”

### REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

In bezitneming van granen, zaden en peulvruchten. De bij rondschrijven van 9 Dec. j.l. aan de burgemeesters verstrekte algemeene machtiging tot het in bezit nemen van granen, peulvruchten en oliehoudende zaden, blijft gehandhaafd, ook na de intrekking der algemeene machtigingen tot inbezitneming volgens rondschrijven van 30 Dec. j.l. (zie het vorig overzicht). Wel is vervallen de machtiging, bedoeld in de circulaire van 5 November ten aanzien van zoogenaamd frauduleus vervoerde granen en peulvruchten.

Grondstoffen voor bereiding van bloem, meel of veevoeder. Ingetrokken is de beschikking van 24 November 1917, waarbij het fabrikanten, molenaars, handelaren en allen anderen personen, die grondstoffen voor de bereiding van bloem, meel of veevoeder ontvangen of verwerken, verboden was aanwezig te hebben, te verwerken of te verhandelen alle stoffen, welke geen andere bestemming kunnen hebben dan om te dienen tot vervaardiging van het uit de verstrekte grondstoffen te vervaardigen product.

Manufacturen. Blijkens eene mededeeling van den Minister van Landbouw zou worden overgegaan tot opheffing van het Rijkskantoor voor Manufacturen.

Manufacturen. Met ingang van 14 Januari wordt ingetrokken de beschikking van 29 Augustus 1918, waarbij het vervoer van manufacturen is verboden.

Was, enz. Ingetrokken zijn de verbodsbepalingen op de aflevering en het vervoer van candelillawas, carnaubawas, carnaubawasafval, fiberwas, japanwas, zuivere gele bijenwas, bijenwasafval, kunstraat, ruwe was (ongezuiverde bijenwas), montaanwas, ozokerit, zoodat slechts gehandhaafd blijven deze verbodsbepalingen, voor zoover zij betrekking hebben op paraffine en ceresine en op stoffen, waarin zich paraffine of ceresine bevindt. Tevens zijn ingetrokken de maximumprijzen voor zuivere gele bijenwas, voor waskaarsen en voor was, benodigd voor de vervaardiging van kerkwaskaarsen.

Zand, grindzand en grind. Opgeheven zijn de verbodsbepalingen op het vervoer en de aflevering van zand, grindzand en grind.



Reinigings-, wasch- of schuurmid- delen. Ingetrokken werden de verbodsbepalingen op den verkoop, de aflevering en het vervoer van reinigings-, wasch- of schuurmiddelen, voor zoover deze artikelen geen zeep of vetzuren bevatten.

Slaolie. Het verbod tot aflevering en vervoer van slaolie in flesschen, waarvan de opheffing in dit overzicht werd vermeld, is in verband met gebleken misbruik weder uitgevaardigd.

Zwavel. Met ingang van 16 December werden opgeheven de verbodsbepalingen op de aflevering en het vervoer van zwavel.

Zonnebloemzaad. Ingetrokken is de beschikking van 14 September j.l., houdende verbod tot aflevering, vervoer en verwerking van zonnebloemzaad.

Calcium-carbid. Met ingang van 6 Januari werden, onder intrekking van de bij beschikking van 11 October j.l. vastgestelde prijzen, nieuwe maximumprijzen bepaald voor calcium-carbid.

Oxaalzuur. Met ingang van 11 dezer is de verbodsbepaling op de aflevering en het vervoer van oxaalzuur (zuringzuur) opgeheven.

Turf. Een afzonderlijk bijvoegsel van de Staatscourant No. 7 bevat de prijzen, waartegen van de tot en met 15 Juni 1919 te graven turf afnemings wordt gegarandeerd.

Naaigaren. De datum van in werking treden van enkele bepalingen omtrent de maximumprijzen van naaigaren werd nader van 1 Januari verschoven tot 1 April 1919.

Kaarsen en schemerlichten. Over de maanden Januari en Februari a.s. kon eenzelfde hoeveelheid kaarsen worden toegewezen als voor de maanden November en December 1918. De toewijzing van schemerlichten kan iets ruimer zijn; de gemeenten mogen bestellen één doos per 50 inwoners.

Fosforietmeel. De maximumprijs voor fosforietmeel is verhoogd tot 45 cts, per pCt. in mineraal oplosbaar fosforzuur per 100 K.G.

Uitvoer van week- en schaaldieren. De Minister van Landbouw, enz. heeft een algemeene ontheffing verleend van het uitvoerverbod van week- en schaaldieren, voor wat betreft die *mos-selen, garnalen en kreukels*, waarvan ten genoegen van de betrokken douane-ambtenaren wordt aange- toond, dat zij *in den Braakman zijn gevangen* en van- daar over de hiervoor aangewezen landingsplaatsen en kantoren langs den kortsten weg naar België wor- den vervoerd.

### MAANDCIJFERS.

#### GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK

	December 1917		December 1918	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor reke- ninghouders	19.338	f 458.847.568	19.464	f 666.081.889
waarvan door de H.-bank plaatselijk...	3.438	„ 239.562.335	4.805	„ 414.795.825
Ter voldoe- ning van Rijksbelast.	908	„ 9.439.042	1.244	„ 5.360.358

#### GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	October		November	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald: in contanten door over- schrijving 1).	147486	f 72.420.477	142846	f 87.009.908
Particuliere rekeninghoud. Saldo te goed part. rek. u <sup>o</sup> .	21194	„ 58.984.765	25954	„ 69.566.243
	2120 <sup>2)</sup>	„ 14.632.617	2333 <sup>2)</sup>	„ 19.863.555
	—	„ 3.090.064	—	„ 3.018.684

1) Inclusive verrekeningen tusschen gemeentediensten, zijnde pl.m. f 20.000.000,— per maand. 2) Aantal.

## STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. \*\*\* beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

### GELDKOERSEN.

#### BANKDISCONTO'S.

	11 Januari 1919	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bank { Bel. Binn. Eff.	4 1/2 „ 1 „ '15	4 „ 23 „ '14
{ Vrsch. in R.C.	5 1/2 „ 19 Aug. '14	5 „ 23 „ '14
Bank van Engeland	5 „ 5 Apr. '17	3 „ 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 „ 23 Dec. '14	4 „ 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 „ 21 Aug. '14	3 1/2 „ 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 „ 12 Apr. '15	4 „ 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 1/2 „ 4 Jan. '19	5 „ 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 „ 20 Mrt. '18	4 1/2 „ 6 „ '14
Bank v. Noorwegen	6 „ 13 Dec. '17	4 1/2 „ 11 „ '14
Zwitserse Nat. Bk.	5 1/2 „ 3 Oct. '18	3 1/2 „ 19 „ '14
Bank van Spanje ..	4 „ 22 Mrt. '17	4 1/2 „ —
Bank van Italië ..	5 „ 10 Jan. '18	5 „ 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javasche Bank....	3 1/2 „ 1 Aug. '09	3 1/2 „ 1 Aug. '09

### OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolon- gatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call- money
11 Jan. '19	3 3/4 <sup>1)</sup>	3 1/2	3 1/2	4-5/8	—	3 1/2-3 3/4 <sup>1)</sup>
6-11 J. '19	3 3/4	3-1/2	3 1/2	4-5/8	—	3 1/2-6
30 D.-4 J. '19	3 3/8-4	3-1/2	3 1/2	4-1/8	—	5 1/2-6
23-28 D. '18	3 7/8-4	3 1/2-4	3 1/2	4-1/8	—	4-5 1/2
7-12 J. '18	2 7/8-3 1/8	3-4	4	4-5/8	—	3 1/2-4
13 Jan. '17	2	3	5 1/16	4-5/8	—	1 3/4-2 <sup>2)</sup>
20-24 Jul. '14	3 1/8-3 1/4	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 10 Januari.

2) „ „ 12 „

### WISSELKOERSEN.

#### WISSELMARKT.

De omzetten in Londen en New York beginnen weder grooter te worden. Ook deze week was er weder veel aanbod van Entente wissels uit België, dat echter regel- matig verwerkt kon worden door meerdere vraag van den goederenhandel. Aanvankelijk liep Londen iets terug, zoodat voor 11,20 werd afgedaan. De volgende dagen was de stem- ming weder vaster op ca. 11,25 en onder geringe schomme- lingen bleef de koers ongeveer op dit punt. New York en Parijs waren zeer stationnair.

Marken waren aanvankelijk sterk aangeboden. Nadat echter bekend werd, dat de omwisseling tegen francs in België weder met eenige dagen verlengd was, ontstond er nieuwe vraag tot stijgende koersen.

In Weenen zijn de omzetten uiterst gering. De koers voor België blijft zeer stabiel. De meeste handel heeft nog plaats in biljetten, maar ook eenige posten uitbetaling werden verhandeld en ook de arbitrage, hoofdzakelijk nog met Ant- werpen, is weder begonnen. De neutrale wissels waren stil. Alleen voor Zwitserland ontstond in het laatst der week meerdere vraag, doordat de koers voor Berlijn daar aan- merkkelijk minder vast was als hier te lande.

### KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen <sup>1)</sup>	Parijs <sup>2)</sup>	Berlijn <sup>2)</sup>	Weenen <sup>2)</sup>	St. Pe- ters- burg <sup>1)</sup>	New York <sup>1)</sup>
6 Jan. 1919..	11.24 1/2	43.30	29.30	14.85	—	2.36
7 „ 1919..	11.25	43.35	28.20	14.60	—	2.36
8 „ 1919..	11.25 1/2	43.35	28.15	14.60	—	2.36
9 „ 1919..	11.23	43.25	28.05	14.55	—	2.35 1/2
10 „ 1919..	11.24 1/2	43.30	29.25	14.90	—	2.36
11 „ 1919..	11.25	43.30	29.50	14.90	—	2.36
Laagste d. w. 1)	11.20	43.15	27.50	14.40	—	2.35
Hoogste „ „ 1)	11.27	43.40	29.60	15.10	—	2.36 1/2
4 Jan. 1919..	11.23 1/2	43.17 1/2	29.35	14.95	—	2.35 1/2
28 Dec. 1918..	11.20	43.—	30.45	15.25	—	2.35
Muntpariteit..	12.10 1/2	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 1/2

1) Noteering te Amsterdam. 2) Particuliere opgave.

Data	Stock-holm*)	Kopen-hagen*)	Chris-tiantia <sup>1)</sup> )	Zwitser-land*)	Spanje <sup>1)</sup> )	Bataavia <sup>1)</sup> ) telegrafisch
6 Jan. 1919	68.35	63.10	66.—	48.80	47.50	99½-100½
7 " 1918	68.25	63.—	65.95	48.70	47.50	99½-100½
8 " 1918	68.40	63.15	66.05	48.80	47.50	99½-100½
9 " 1919	68.50	63.20	66.10	48.75	—	99½-100½
10 " 1919	68.45	63.20	66.15	48.85	—	99½-100½
11 " 1919	68.45	63.15	66.15	49.—	47.50	99½-100½
L'ste d. w. <sup>1)</sup>	68.05	62.90	65.85	48.60	47.—	99½
H'ste " " <sup>1)</sup>	68.60	63.25	66.25	48.90	48.—	100½
4 Jan. 1919	68.45	63.15	66.15	48.65	47.60	99½-100½
28 Dec. 1918	68.80	63.25	66.—	49.—	47.60	99½-100½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

\*) Noteering te Amsterdam. <sup>1)</sup> Particuliere opgave.

## KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
11 Jan. .... 1919	4.76.55	5.45½	nom.	42½
Laagste d. week ..	4.76.55	5.45½	nom.	42½/16
Hoogste " " ..	4.76.55	5.45½	nom.	42½
4 Jan. .... 1919	4.76.55	5.45½	nom.	42½/8 <sup>1)</sup>
28 Dec. .... 1918	4.76.55	5.45½	nom.	42½
Muntpariteit ....	4.86.67	5.18¼	95¼	40½/16

<sup>1)</sup> Noteering van 3 Januari.

## KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Dec. 1918	2 Jan. 1919	Tijdperk 3-8 Jan. 1919		8 Jan. 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97½/8	97½/8	97½/8	97½/8	97½/8
B. Aires ....	d.p.gd.pes.	51½/16	51½/8	51	52	51½/8
Calcutta ....	sh/d.p.rup.	1/6½/32	1/6½/32	1/6	1/6½/16	1/6½/32
Hongkong ..	id. p. \$	3/4½/8	3/4½/8	3/3¼	3/4	3/3¼
Lissabon ....	d.p.escudo	34	34	34	35	34½/8
Madrid ....	Peset. p. £	23.68	23.66	23.68	23.78	23.69½
Montevideo ..	d.p.peso	59½/4	60	59½/8	60½/8	60
Montreal ....	\$ per £	4.83¼	4.84¼	4.84½	4.86½/8	4.86
R.d.Janeiro <sup>1)</sup>	d.p.milr.	13½/32	13½/8	13½/8	13½/32	13½/8
Rome' .....	Lires p. £	30.31	30.31	30.25	30.37½	30.31
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5/2	5/2 <sup>2)</sup>	5/1	5/1	5/1
Singapore ..	id. p. \$	2/4½/32	2/4½/8	2/4½/32	2/4½/8	2/4½/8
Valparaiso <sup>1)</sup>	d.p.pap.p.	10½/32	10½/32	10½/16	10½/32	10½/16
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/2¼	2/1½	2/1½	2/2¼	2/2

<sup>1)</sup> Noteeringen op 90 dagen. <sup>2)</sup> Noteering van 31 Dec. 1918.

## GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

## NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York	
11 Jan. 1919	48½/16	101½/8	
4 " 1919	48½/16	101½/8	
28 Dec. 1918	48½/16	101½/8	
21 " 1918	48½/16	101½/8	
14 " 1918	48½/16	101½/8	
12 Jan. 1918	45½/8 <sup>1)</sup>	90½/8	
13 Jan. 1917	36	74½/8	
20 Juli 1914	24½/16	54½/8	

<sup>1)</sup> Noteering van 11 Januari.

## N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij.  
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. <sup>1)</sup>	5 pCt. Schuldbrieven	Credit Diverse reken. <sup>1)</sup>
9 Jan. 1919	2.336	65.700	70.400	14.791	99.605
2 " 1919	1.905	53.200	70.400	14.790	99.347
27 Dec. 1918	1.634	53.200	70.400	14.788	101.893
19 " 1918	3.395	53.200	70.400	14.770	103.100
12 " 1918	3.249	53.200	70.400	14.765	103.384

<sup>1)</sup> Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

## NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 11 Januari 1919.

Activa.	
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	f 201.939.368,77½ 4.114.546,16 39.130.094,77
Papier o. h. Buitenl. in disconto	f 245.184.009,70½
Idem eigen portef.	f 8.495.856,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	8.495.856,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	f 98.308.994,20½ 5.409.136,90 41.624.052,44½
	f 145.342.183,55
Op Effecten	f 144.869.483,55
Op Goederen en Spec.	472.700,—
Voorschotten a. h. Rijk	145.342.183,55 14.590.795,74
Munt en Muntmateriaal	
Munt, Goud	f 76.395.780,—
Muntmat., Goud	614.027.947,00½
	f 690.423.727,00½
Munt, Zilver, enz.	8.688.088,41
Muntmat., Zilver	—
	699.091.815,41½
Effecten	
Bel. v. h. Res.fonds.	f 4.970.969,32
id. van ½ v. h. kapit.	3.780.361,18
	8.751.330,50
Geb. en Meub. der Bank	1.770.000,—
Diverse rekeningen	92.044.185,39
	f 1.215.270.176,30

## Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	1.080.093.575,—
Bankassigatiën in omloop	1.899.436,09
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	97.774.697,50½
	97.774.697,50½
Diverse rekeningen	10.423.065,14½
	f 1.215.270.176,30
Beschikbaar metaalsaldo	f 462.673.763,93
Op de basis van ½ metaaldekking	226.720.222,21
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.313.368.815,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's		7.668.177,84½
Buitenlandsche wissels		303.084,—
Beleeningen		4.564.912,24
Goud		1.012.323,68
Zilver	80.124,09	
Bankbiljetten		20.854.505,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	8.062.961,37½	

## Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
11 Jan. 1919	690.424	8.668	1.080.094	99.674
4 " 1919	691.436	8.588	1.100.948	91.626
28 Dec. 1918	689.441	8.545	1.068.947	90.529
21 " 1918	689.923	8.381	1.057.448	95.542
14 " 1918	690.723	8.319	1.059.603	82.497
7 " 1918	692.375	8.256	1.072.360	73.808
30 Nov. 1918	693.392	8.230	1.082.164	75.660
23 " 1918	695.415	8.200	1.081.877	96.217
16 " 1918	700.399	8.157	1.109.995	87.919
9 " 1918	700.429	8.128	1.018.395	70.523
2 " 1918	701.453	8.168	1.025.572	61.473
26 Oct. 1918	706.477	8.154	985.317	96.558
19 " 1918	706.635	8.085	990.089	80.717
12 Jan. 1918	697.459	6.933	883.869	45.127
13 Jan. 1917	589.576	6.746	745.543	71.495
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
11 Jan. 1919	245.184	176.800	145.342	462.674	59
4 „ 1919	252.852	177.800	149.907	461.043	59
28 Dec. 1918	243.691	174.800	139.515	465.624	60
21 „ 1918	236.729	167.800	129.116	467.234	61
14 „ 1918	219.227	146.800	134.380	470.144	61
7 „ 1918	210.203	136.800	142.345	470.915	61
30 Nov. 1918	225.288	145.800	144.367	469.579	61
23 „ 1918	231.138	146.800	141.874	467.512	60
16 „ 1918	208.639	135.800	180.376	468.446	59
9 „ 1918	157.375	128.500	120.416	490.242	65
2 „ 1918	144.649	115.500	129.546	491.672	65
26 Oct. 1918	142.996	116.500	119.685	497.709	66
19 „ 1918	133.696	106.000	119.279	499.995	67
12 Jan. 1918	66.729	39.000	93.627	517.764	75
13 Jan. 1917	79.029	47.000	72.282	432.014	73
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 <sup>1)</sup>	54

<sup>1)</sup> Op de basis van  $\frac{2}{3}$  metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	4 Jan. 1918	11 Jan. 1919
Aan schatkistpromessen..	f 387.940.000,—	f 403.920.000,—
waarvan rechtstreeks bij		
de Ned. Bank geplaast	„ 177.800.000,—	„ 176.800.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 140.180.000,—	„ 164.050.000,—
Aan zilverbons .....	„ 67.689.567,—	„ 66.502.674,50

**JAVASCHE BANK.**

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
4 Jan. 1919.....	***	***	310.200	
28 Dec. 1918.....	***	***	296.000	
14 „ 1918.....	***	***	295.000	
23 Nov. 1918.....	102.967	14.577	192.361	90.850
16 „ 1918.....	120.150	14.471	193.167	88.636
9 „ 1918.....	100.751	14.919	192.384	86.708
2 „ 1918.....	98.883	15.077	187.785	87.400
5 Jan. 1918.....	86.761	18.831	171.511	65.236
6 Jan. 1917.....	73.143	24.947	158.750	44.550
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen <sup>1)</sup>	Beschikbaar metaal-saldo	Dek-kings-percentage
4 Jan. 1919		189.300		***	64.600	***
28 Dec. 1918		173.800		***	62.800	***
14 „ 1918		173.100		***	62.300	***
23 Nov. 1918	8.965	17.206	81.132	19.754	61.168	42
16 „ 1918	9.190	17.494	82.441	18.786	60.510	41
9 „ 1918	8.421	17.541	80.634	20.714	60.137	41
2 „ 1918	8.382	20.060	78.365	22.501	59.167	41
5 Jan. 1918	7.851	33.332	71.996	24.459	58.243	44
6 Jan. 1917	6.382	34.814	66.188	8.711	56.262	48
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 <sup>1)</sup>	44

<sup>1)</sup> Sluippost der activa. <sup>2)</sup> Op de basis van  $\frac{2}{3}$  metaaldekking.

**SURINAAMSCH BANK.**

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen <sup>1)</sup>
2 Nov. 1918 ..	906	1.631 <sup>2)</sup>	1.203	1.267	156
26 Oct. 1918 ..	905	1.506 <sup>3)</sup>	1.347	1.265	220
19 „ 1918 ..	899	1.554 <sup>4)</sup>	1.235	1.265	191
12 „ 1918 ..	890	1.578 <sup>5)</sup>	1.184	1.247	163
3 Nov. 1917 ..	591	1.241	903	1.023	998
4 Nov. 1916 ..	680	1.090	728	892	774
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

<sup>1)</sup> Sluippost der activa. <sup>2)</sup> Hiervan zilverbons 275 dz. gld. <sup>3)</sup> idem 246 dz. gld. <sup>4)</sup> idem 262 dz. gld. <sup>5)</sup> idem 267 dz. gld.

**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.**

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

**BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
8 Jan. 1919	80.521	70.141	***	***	***
1 „ 1919	79.976	70.190	323.241	28.500	305.133
25 Dec. 1918	79.111	70.307	323.644	28.500	304.633
18 „ 1918	78.605	68.963	314.645	28.500	295.133
9 Jan. 1918	59.079	45.703	211.830	28.500	187.129
11 Jan. 1917	55.465	39.017	145.985	28.500	116.273
22 Juli 1914	40.164	29.317	.....	.....	.....

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Re-reserve	Dek-kings-percentage <sup>1)</sup>
8 Jan. '19	71.877	85.493	28.164	140.188	28.830	17,12
1 „ '19	124.304	106.473	26.306	214.894	28.236	11,70
25 Dec. '18	71.106	92.140	23.643	149.037	27.254	15,78
18 „ '18	69.256	93.218	28.868	143.885	28.091	16,26
9 Jan. '18	56.868	90.661	37.899	123.534	31.826	19,71
11 Jan. '17	120.274	42.584	49.529	13.248	34.898	19,40
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

<sup>1)</sup> Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

**DUITSCHER RIJKSBANK.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dek-kings-percentage <sup>1)</sup>
31 Dec. 1918	2.282.000	2.262.003	5.267.000	22.188.000	34
23 „ 1918	2.282.776	2.262.629	4.896.872	21.124.313	34
15 „ 1918	2.324.787	2.304.477	4.481.531	20.005.801	34
7 „ 1918	2.328.112	2.307.883	4.194.551	19.175.464	34
31 Dec. 1917	2.587.936	2.406.586	1.314.790	11.467.749	34
30 Dec. 1916	2.536.792	2.520.473	422.087	8.054.652	37
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

<sup>1)</sup> Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Dec. 1918	27.416.000	13.280.000	15.626.000	5.263.000
23 „ 1918	24.459.084	11.483.870	15.214.000	4.894.000
15 „ 1918	24.271.354	11.405.928	14.740.600	4.478.000
7 „ 1918	22.160.056	10.212.227	14.406.400	4.191.200
31 Dec. 1917	14.596.106	8.050.389	7.689.300	1.304.500
30 Dec. 1916	9.609.767	4.564.206	—	—
23 Juli 1914	750.892	943.964	.....	.....

**RUSSISCHE STAATSBANK.**

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

## BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Bull.gew. voorach. a/d. Staat
9 Jan. '19	5.492.299	2.037.108	317.391	***	18.100.000
2 " '19	5.486.092	2.037.108	318.164	***	17.800.000
26 Dec. '18	5.477.568	2.037.108	318.348	1.300.472	17.150.000
19 " '18	5.473.452	2.037.108	318.501	1.285.748	16.400.000
10 Jan. '18	5.357.516	2.037.108	246.109	869.739	12.700.000
11 Jan. '17	4.405.930	—	1.693.089	707.120	7.900.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Particulieren.	Rek. Cr. Staat
	1.523.090	1.023.896	1.215.501	31.566.850	—	110.629
	1.361.922	1.026.433	1.238.502	31.055.037	2.391.710	34.278
	1.046.275	1.028.568	1.202.841	30.249.612	2.366.197	111.684
	971.916	1.031.798	1.204.328	29.271.224	2.451.677	41.378
	958.217	1.144.832	1.220.181	22.982.792	2.696.980	156.514
	695.749	1.332.654	1.295.158	17.287.397	2.218.171	34.298
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

## SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Cr. saldi
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 " '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 " '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

## VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
15 Nov. '18	2.056.777	1.241.536	5.829	53.039	2.562.517
8 " '18	2.046.591	1.218.873	5.829	54.248	2.558.196
1 " '18	2.052.229	1.213.319	5.829	53.456	2.515.504
25 Oct. '18	2.045.132	1.246.948	5.829	53.037	2.507.912
18 " '18	2.035.313	1.230.911	5.829	52.372	2.502.488
16 Nov. '17	1.584.328	641.326	52.500	52.525	972.585

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkingspercentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
15 Nov. '18	2.175.685	2.383.462	79.903	51,4	50,2
8 " '18	2.171.760	2.348.989	79.824	50,9	49,8
1 " '18	2.123.019	2.347.692	79.360	51,7	50,9
25 Oct. '18	1.944.787	2.580.825	79.190	50,8	50,7
18 " '18	2.058.692	2.384.319	79.057	51,2	50,0
16 Nov. '17	681.719	1.961.747	66.691	71,4	78,6

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

## PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
8 Nov. '18	751	13.903.015	1.267.855	12.025.989	1.450.895
1 " '18	750	14.040.777	1.174.340	12.104.471	1.468.664
25 Oct. '18	749	14.022.210	1.360.662	11.671.211	1.438.992
18 " '18	749	13.532.479	1.213.373	11.696.108	1.441.234
4 " '18	745	13.518.290	1.202.798	11.658.761	1.447.180

## EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 13 Januari 1919.

Indien de stemming op de internationale effectenbeurzen gedurende de achter ons liggende dagen met een enkel woord weergegeven zou moeten worden, zou slechts gezegd kunnen worden, dat een gevoel van uiterst drukkende onzekerheid alom overheerschend is geweest. De gebeurtenissen te Berlijn hebben al het andere verre in de schaduw gesteld en het was naar de hoofdstad van Duitsland, dat aller oogen waren gericht. De verwoede strijd tusschen socialisten van twee richtingen heeft de sandacht gevestigd op den chaos, waarin de gansche wereld zich feitelijk bevindt en heeft tevens den angst voor het overslaan van revolutionnaire bewegingen naar de overige staten van Europa levendig doen worden. Weliswaar bevindt Duitsland zich in een positie, waarin de voedingsbodem voor een revolutie kan worden bevrucht, doch ook in de overige, tot dusverre oorlogvoerende rijken is de toestand van dien aard, dat één enkele vonk het kruithuis der revolutionnaire woelingen wellicht kan doen ontbranden. In de Vereenigde Staten is eene staking van haven-arbeiders uitgebroken, die dreigde het gansche inter-oceanische transportverkeer te ontwrichten en al is het conflict op dit oogenblik reeds bijgelegd, den waarborg tegen herhaling mag dit allerminst worden genoemd. In Groot-Brittannië is een gedeelte van het leger in verzet gekomen tegen de langzame afwikkeling der demobilisatie, welk verzet slechts door aanmerkelijke concessies kan worden gestuit. Uit Frankrijk zijn dergelijke uitingen van verzet nog niet tot ons gekomen, doch de Gallische geest is, als bekend, steeds rijp voor alles, wat naar massa-actie zweemt, zoodat het geen verwondering zou behoeven te wekken, indien ook uit het Zuiden onrustbarende berichten tot ons zouden komen.

Het is dan ook een logische consequentie van den uiterst verworpen toestand, dat de beurzen zich zeer apathisch en over het geheel op aanmerkelijk lager niveau hebben bewogen. Uit den aard der zaak was dit het sterkst het geval te Berlijn. Zelfs is het daar op Maandag 6 Januari tot een sluiting van de effectenbeurs gekomen, terwijl het bloed in de straten vloeide. De Rijksbank had eveneens haar werkzaamheden stopgezet; de overige banken sloten te 1 ure. Buitengewoon groote ongerustheid drekte aanvankelijk het feit, dat de Spartacuslieden de Rijksdrukkerij hadden bezet en het daar aanwezige bankpapier in beslag hadden genomen. Men stelde zich onmiddellijk het Russische voorbeeld voor oogen en vreesde voor een ongelimiteerde circulatie van nieuwe bankbiljetten, hetgeen het herstel van de Duitse valuta ontzaggelijk zou hebben geschaad, afgezien nog van het feit, dat het de duurte in het eigen land tot een permanent kwaad zou hebben gevormd. Deze ongerustheid is echter spoedig verdwenen, toen bleek, dat de Spartacus-groep dergelijke plannen niet koesterde en zij het gansche concern der bankbiljettendrukkerij intact had gelaten.

Echter woedde de strijd om de regeeringsmacht onverminderd voort. Op het oogenblik dat deze regelen worden geschreven, heeft het er den schijn van (hoewel de berichten dienaangaande met het noodige scepticisme opgevat dienen te worden) dat de thans aan het bewind zijnde Regeering een voorloopige overwinning op de revolutionnaire oppositie heeft behaald. De beurs echter heeft, hoewel dit reeds eenige dagen met vrij groote zekerheid kon worden verwacht, hierop geenszins gereageerd, bevreesd als zij is, dat men nog lang niet aan het einde van den burgerkrijg is gekomen.

Merkwaardig mag het inmiddels wel worden genoemd, dat ondanks deze voorvallen de koers der Duitse oorlogsleeningen zeer prijshoudend is gebleven. In de eerste plaats moet dit worden toegeschreven aan het feit, dat men allereerst de opvatting toegedaan is, dat, welk beeld ook de toekomstige regeering van Duitsland te aanschouwen zal geven, de bezadigde elementen wel steeds een zoodanigen invloed zullen behouden, dat men niet voor navolging van het Russische voorbeeld bevreesd behoeft te zijn. Doch verder zijn ook de reeds genomen en nog te nemen maatregelen ten opzichte der Staatsleeningen van dien aard, dat een schraging van het koerspeil bijna noodzakelijkerwijs hieruit voortvloeit. Deze maatregelen zijn in drie soorten te onderscheiden. Primo is het vrij zeker, dat obligaties der betrokken leeningen althans voor een deel a pari in betaling gegeven kunnen worden voor verschillende belastingen. Secundo gaat de interventie van de Rijksbank door, zij het tot eenigszins verlaagde prijzen, die meer in overeenstemming zijn met de werkelijke koersen in de vrije markt en tertio hebben de Darlehnskassen de voorschotrente op onderpand van obligaties der staatsleeningen verlaagd van 5½ op 5¼ %. Er bestaan thans bij deze kassen drie verschillende wijzen van renteberekening: 5½ % voor voorschotten op effecten in algemeen zin, 5¼ % voor onderpand van oorlogsleeningen

en 5 1/2 % voor voorschotten voor betalingen op de beide laatste oorlogsleeningen.

Behalve deze fondsen waren ook Oostenrijksche papieren meer gevraagd in verband met het betaalbaar stellen van den Januari-coupon van diverse soorten.

Overigens was de gansche markt in zeer gedrukte stemming en was van handel zoo goed als geen sprake. De omzettingen bleven uiterst beperkt, wijl tegenover het vrij groot aanbod geen vraag van eenige beteekenis kon worden gesteld.

Op de markten in de landen der Entente is de algemeene tendenz niet veel beter geweest, trots den toestand van overwinnaars, waarin men zich daar bevindt. Men is zich te goed bewust van de moeilijkheden, die nog zullen rijzen, zowol tijdens als na de vredes-onderhandelingen, dan dat men zich aan een ongemotiveerd optimisme overgeeft. Bizondere voorvallen hebben zich echter te Londen, noch te Parijs voorgedaan, die hier een speciale vermelding zouden behoeven.

Te New York is de markt eerder weifelend dan flauw geweest, ondanks de alarmeerende berichten omtrent verschillende stakingen. Zelfs waren spoorwegleeningen meer gevraagd, in verband met het vooruitzicht, dat de Regeeringscontrole over de spoorweglijnen vermoedelijk niet zoo spoedig zal worden opgeheven, waardoor de verschillende systemen voorloopig nog in het bezit der gegarandeerde inkomsten zullen blijven. Tot nu toe wordt de Regeeringsbijdrage uit dien hoofde getaxeerd op 160 miljoen dollar. Hoe groot dit bedrag ook mag zijn, zal het gouvernement waarschijnlijk toch niet zoo spoedig besluiten tot teruggave der spoorwegen aan de aandeelhouders, wijl de directies alsdan genoodzaakt zouden zijn de loonen van personeel en arbeiders meer in verhouding te brengen tot de werkelijke ontvangsten. Dit zou zeer gemakkelijker conflicten te voorschijn kunnen roepen met al de treurige gevolgen van desorganisatie, welke vooral thans vermeden dienen te worden, nu de Vereenigde Staten zich opmaken tot het plan eener wereld-distributie, die alleen dan goed kan functioneeren, indien alle organen van handel, industrie en transport tot het welslagen medewerken.

Bepaald ongeanimeerd waren slechts *Marinewaarden* nu wel vrij zeker is, dat de verkoop van het Engelsch bezit der Marinetrust niet zal doorgaan.

Te onzent heeft het verloop der emissie van de *nieuwe Staatsleening* een deprimeerenden invloed op de gansche markt uitgeoefend. Wel is het aangeboden bedrag ruim overteekend, zoodat de toewijzing slechts 90 % bedraagt, doch dit succes is slechts verkregen door het schrikbeeld der gedwongen leening. Velen hebben zich thans genoodzaakt gezien in te schrijven, doch zij hebben dit slechts gedaan met de bedoeling zoo spoedig mogelijk hun bezit weder te realiseeren. Hierdoor is zulk een overweldigend aanbod ontstaan, dat reeds op den eersten dag na de sluiting der inschrijving de obligaties met 3 % disagio werden verhandeld, hetgeen in den loop van de berichtperiode zelfs tot ongeveer 4 % is aangegroeid. Zowel ten opzichte der oudere staats- als der reeds genoteerde gemeentelijke en Nederlandsch-Indische leeningen is op deze wijze een vrij groote anomalie ontstaan, welke echter tot op dit moment nog geen aanleiding tot aankoop-orders heeft gegeven.

De overige soorten der beleggingsmarkt waren voor de inheemsche fondsen zeer rustig en zonder groote variaties.

Van de buitenlandsche soorten traden Japansche obligaties op den voorgrond, doordat er een vrij groote vraag bestond, hetgeen de koersen kon doen monteeren, terwijl overigens op de beleggingsmarkt de pandbrieven der Argentijnsche Hypotheekbank (Cedula's) vrij sterk konden stijgen.

	7 Jan.	10 Jan.	13 Jan.	Rijzing of daling.
4 1/2 % Ned. W. Sch. 1916	90	90	89 1/16	— 15/16
4 % " " " 1916	82	82 7/8	82 1/2	+ 1/2
3 1/2 % " " " ....	70	70	70	
3 % " " " ....	63 1/2	63 7/8	63 7/8	+ 1/8
2 1/2 % Cert. N. W. S. ....	55	55 1/2	55 1/4	+ 1/4
5 % Oost-Indië 1915 ....	94 1/2	95	96 1/4	+ 2 1/4
4 % Hongarije Goud ....	34 1/2	33	33 1/8	— 1 3/8
4 % Oostenr. Kronenrente	28 9/16	28 5/16	28 7/8	+ 5/16
5 % Rusland 1906 .....	40	40	40	
4 1/2 % Iwongorod Dombr...	35 1/4	32	32	— 3 1/4
4 % Rusland Cons. 1880 ..	33 3/4	31	30	— 3 3/4
4 % Rusl. bij Hope & Co...	33 1/16	33	30 1/16	— 3
4 % Servië 1895 .....	51	51 7/8	51 7/8	+ 7/8
4 1/2 % China Goud 1898 ..	65 1/8	65 1/8	—	
4 % Japan 1899 .....	51	56	59 1/2	+ 8 1/2
4 % Argentinië Buiten..	63	63	63	
5 % Brazilië 1895 .....	70 1/2	70	70	— 1/2
5 % " " 1913 .....	65 1/2	64 1/4	67 1/4	+ 1 3/4

De locale markten hebben over het geheel in het teeken van de vrees voor verwikkelingen in Duitschland gestaan. Vooral op de *Petroleum-afdeeling* was dit zeer goed merkbaar. Aandeelen Koninklijke Petroleum-Maatschappij, die in de vorige berichtperiode een onafgebroken stijgenden lijn te aanschouwen hadden gegeven, waren thans sterk in reactie, zoodat zelfs zeer gunstige mededeelingen, als de fusie met de *Burmah-Oil Company* en de aanvoer van groote hoeveelheden stook-olie geheel zonder invloed bleven. Ook schijnt het tijdelijk ontbreken van buitenlandsche kooporders eenigen steun aan de markt te hebben ontnomen, terwijl ten slotte een reactie in den koers der Amerikaanse certificaten het denkbeeld te onzent post deed vatten, dat de aankopen voor buitenlandsche rekening thans definitief waren gestaakt en plaats hadden gemaakt voor realisaties ten behoeve voor winstnemingen. In de laatste dagen echter is weder eenige opleving te constateeren geweest, zoodat de betrokken aandeelen het laagste punt, waarop zij aangekomen waren, ver achter zich hebben gelaten. In verband met deze houding waren ook de overige petroleum-aandeelen in reactie, waarbij de koers-fluctuaties echter veel geringer zijn geweest.

De afdeeling voor *Cultuurwaarden* heeft slechts geringe variaties te aanschouwen gegeven. Over het algemeen stonden hier vraag en aanbod gelijkelijk tegenover elkaar, zoodat de handel een kalm en normaal verloop heeft gehad. Wel was er, in aansluiting aan de algemeene opvatting, eenige neiging tot reactie merkbaar, doch nergens heeft deze een grooten omvang aangenomen en nergens was een drastische uitwerking op het koerspeil merkbaar.

Evenmin is dit het geval geweest voor *tabakswaarden*, waarin echter de omzettingen vrijwel geen beteekenis zijn geweest. De koersen konden zich desondanks goed handhaven.

Het verloop voor de *rubber-afdeeling* is zeer onzeker geweest. Niettegenstaande de pessimistische beschouwingen omtrent de resultaten van de meeste ondernemingen konden aanvankelijk de koersen der hoofdsoorten, en speciaal van aandeelen Rubber Cultuur Maatschappij Amsterdam, goed monteeren, daar van verschillende zijden tot aankopen werd overgegaan, hetgeen tevens dekkings-aankopen in de hand heeft gewerkt. Ten slotte echter kon ook deze rubriek niet tegen de algemeene tendenz ingaan en reageerden de betrokken aandeelen vrij scherp. Zij verlaten de berichtperiode vrijwel op den laagsten prijs.

	7 Jan.	10 Jan.	13 Jan.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank ....	181 3/4	180 3/4	180 1/4	— 1 1/2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	177 1/8	174 1/4	174 15/16	— 2 3/16
Rotterd. Bankvereniging ..	139 3/4	139 3/4	139 1/4	— 1/2
Amst. Superfosfaatfabriek..	165	162 3/4	164 3/4	— 1/4
Van Berkel's Patent .....	140	139 3/4	138 1/2	— 1 1/2
Insulidene Oliefabriek.....	225 1/4	226	232 1/2	+ 7 1/4
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	103 3/8	105	104 7/8	+ 1 1/4
Ned. Scheepsbouw-Mij. ....	180 1/2	186 1/2	185 3/4	+ 5 1/4
Philips' Gloeilampenfabriek	395	397 1/4	402 3/4	+ 7 3/4
R. S. Stokvis & Zonen ....	535	523	523	— 12
Vereenigde Blikfabrieken ..	132 3/4	131 1/2	135	+ 2 3/8
Compania Mercantil Argent.	229 1/2	231 3/4	234 1/2	+ 5
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	143	141 3/4	139 1/4	— 3 3/4
Handelsver. Amsterdam....	378 3/4	378 1/2	376 3/4	— 2
Holl. Transatl. Handelsver.	124	119 1/2	119	— 5
Linde Teves & Stokvis .....	224	220	219 1/2	— 4 1/2
Van Nierop & Co's Handel-Mij	178 1/2	178 1/2	177 1/2	— 1
Tels & Co's Handel-Mij ....	152 1/2	152 1/2	152 1/2	
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	239	235	235 1/8	— 3 7/8
Kon. Petroleum-Mij. ....	512	489	503 1/2	— 8 1/2
Orion Petroleum-Mij.....	82 1/2	79 3/8	79	— 3 1/2
Steaua Romana Petr.-Mij ..	164	156 1/2	155 1/2	— 8 1/2
Amsterdam-Rubber-Mij.....	189 1/4	189	186 3/4	— 2 1/2
Nederl.-Rubber-Mij. ....	106 1/2	107 1/2	105	— 1 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij. ....	223 1/2	223	215	— 8 1/2
Deli-Maatschappij .....	619	507	507	— 12
Medan-Tabak-Maatschappij..	219 1/2	217 1/2	215 3/8	— 4 1/8
Senembah-Maatschappij....	469	464	460	— 9

De *scheepvaartmarkt* ondervond den terugslag van het bericht, dat binnen afzienbaren tijd een groot aantal schepen, dat thans door de Geassocieerden is gerequireerd, aan de eigenaars zal worden teruggegeven. Men concludeerde hieruit, dat de betrokken reederijen vermoedelijk minder groote winsten zullen maken, wijl bij den tegenwoordigen stand van het wereldverkeer de vrachten in de vrije vaart waarschijnlijk minder zullen bedragen, dan de door de Geassocieerden betaalde huur. Spoedig echter werden hier andere opvattingen gehuldigd, toen officieus de winstcijfers van de Holland-Amerika Lijn werden gelanceerd en toen overigens bekend werd gemaakt, dat verschillende scheepswerven in ons land groote opdrachten tot nieuwbouw en herstellingen



volking bereid zou worden gevonden nog meer dan een jaar lang veel te duur brood te eten en in Engeland om voort te gaan met het opbrengen van hooge belasting ter verkrijging van goedkoop brood. Nu de oorlog voorbij is, mag niet worden verwacht, dat men zich zulke opofferingen verder nog blijft getroosten uit oorlogsnoodzaak en spoedig zou zeker den Regeeringen worden verweten, dat zij de landbouwers bevoordeelen ten koste der overige bevolking. Talrijk zijn de verwijten in Engelsche vakbladen aan het adres van het bureaucratisme, dat de vermeerdering der productie en de vorming der prijzen indertijd niet heeft overgelaten aan de wet van vraag en aanbod en nu de bevolking met de gebakken peren laat zitten. De wijze, waarop de graanhandel zijne vrijheid zal terugkrijgen, vormt een der vele moeilijke vraagstukken bij den terugkeer van de wereld tot den vrede-toestand. In nauw verband daarmee staat de voorziening van de Centrale Rijken en de in het Oosten daaraan grenzende landen. Speciaal in de Vereenigde Staten schijnt men aan te dringen op een spoedigen aanvang dier verschepingen, zeker niet het minst met het oog op den enormen tarweoogst, die daar in 1919 wordt verwacht. Vóór de oogst wordt binnengehaald, wenscht men zich zooveel mogelijk ontdaan te hebben van de toch reeds groote overschotten, die van de oogsten van 1918 beschikbaar zijn. Misschien kan men er dan eerder afkomen met een verlies beneden de boven aangegeven schatting dan wanneer bij de komst van den geweldigen te verwachten tarwestroom nog groote oude voorraden aanwezig zijn. Slechts voor maïs behoeft voor een te grooten voorraad niet gevreesd te worden, omdat de buitengewoon groote varkensstapel in de Vereenigde Staten eene sterke binnenlandsche maïsconsumptie meebrengt. De prijs van maïs heeft zich daardoor nog steeds op een hoog niveau kunnen handhaven ofschoon in de laatste dagen der afgelopen week met grootere aanvoeren eenige prijsdaling is ingetreden. Ook voor haver is te Chicago de prijs gedaald, doch deze graansoort had de laatste vrij sterke prijsstijging van maïs niet of nauwelijks gevolgd.

De stand der wintertarwe blijft in de Vereenigde Staten bij voortdurend gunstig met voldoende sneeuwbedekking en weinig kans op een groot percentage „winterkilled”.

Uit Argentinië komen eindelijk betere weerberichten en sedert de eerste dagen van Januari vindt de oogst van tarwe en lijnzaad plaats onder gunstiger omstandigheden dan tot nog toe het geval was. De prijzen zijn in de vorige week aan de termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario voor alle graansoorten zeer sterk gedaald. Voor tarwe zijn zij nu zoo laag als zij sedert September 1916 niet waren geweest. Lijnzaad is eveneens met groote sprongen in prijs gedaald, terwijl maïs zich evenmin heeft kunnen handhaven. Zeker heeft het verbeterde weder op deze prij-beweging invloed gehad, terwijl tevens misschien de zich meer en meer baanbrekende overtuiging, dat de vrede althans voor graan geen prijsstijging zal brengen, doch eerder prijsdaling met zeer groote voorraden, de prijsdaling in de hand zal hebben gewerkt. Niet onwaarschijnlijk is het echter, dat de dreigende en later ook werkelijk uitgebroken staking te Buenos Aires houders heeft bewogen voor lagere prijzen af te geven. Nu de staking, die zelfs sluiting der markten tengevolge heeft gehad, intusschen is afgelopen, zal blijken of zij eene der oorzaken voor de sterke prijsdaling is geweest.

Uit West-Europa blijven de oogstberichten gunstig, ofschoon het slechte weder van dezen herfst de bewerking van het land bemoeilijkt. In Engeland wordt dan ook eene afname van de met graan bezaaide oppervlakte verwacht. De voorraden en nieuwe aanvoeren van overzee blijven in de geallieerde landen zeer voldoende, terwijl door de sterke vrachtverlagingen de kostprijzen niet onbelangrijk lager zijn geworden. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid tot prijsverlaging der te distribueeren goederen. Reeds is bijv. de prijs, waarvoor de Engelsche Regeering maïs beschikbaar stelt naar gelang der soort met ongeveer 20 tot 25 % verminderd. Eenige dagen belofde de staking der havenarbeiders te New York moeilijkheden te zullen baren bij de verschepingen naar Europa, doch ook deze staking behoort reeds weder tot het verleden. Ook zonder zulke stakingen kost het reeds groote moeite de graanverschepingen uit de Noord-Amerikaansche havens in hetzelfde tempo te doen plaatsvinden als de aanvoeren uit het binnenland. Telkens moeten die aanvoeren worden beperkt door vervoerverboden op de spoorwegen.

Voor lijnzaad is de stemming in de Vereenigde Staten in den laatsten tijd gemakkelijker tengevolge van den verwachten grooten oogst in Argentinië en het vermoeden, dat spoedig opnieuw gelegenheid zal bestaan voor aanvoer uit dat land, welks dalende prijzen allerminst eene vaste stemming in Noord-Amerika zouden rechtvaardigen. Ook hier is de beweging der vrachten een punt van het allergrootste gewicht.

Algemeen wordt eene nog eenigen tijd voortdurende daling der vrachten verwacht naarmate voortgegaan wordt met de intrekking der vele oorlogsmaatregelen en met het vrijgeven van de door de verschillende Regeeringen opgevorderde en gecharterde schepen. Voor de prijzen van allerlei artikelen in invoerlanden zal dit van zeer groote beteekenis zijn.

Nederland. Niettegenstaande den kolennood begint de Nederlandsche handelsvloot langzamerhand weer in de vaart te komen en een aantal der uitgevaren schepen zullen met graan of meel worden beladen in Noord- en Zuid-Amerika. De aanvoer geschiedt echter nog geheel door de Regeering en er schijnt weinig kans te bestaan, dat daarin spoedig verandering kan worden gebracht. De omstandigheid, dat voor de vrije scheepsruimte eene veel hoogere vracht wordt gevraagd en betaald dan de Regeering voor de door haar aangewezen schepen behoeft te besteden, maakt dat trouwens reeds bezwaarlijk.

### SUIKER.

Ook deze week valt over de suikermarkten weinig te berichten.

Op Java blijft de markt zeer vast gestemd en vonden afdoeingen plaats van Superieur uit den volgende oogst tot f 14,—. Volgens een telegram van den correspondent der N. R. Ct. had de Regeering zich voorgesteld de inkrimping van den suikeraanplant als volgt te regelen:

„De inkrimping zal 10 % bedragen bij een aanplant „van minder dan 600 bouws; 15 % bij een aanplant „van 600—750 bouws; 25 % bij een aanplant van „750—1250 bouws en 27 % bij een aanplant van meer „dan 1250 bouws.”

Intusschen heeft, naar verluidt, de Minister van Koloniën den Gouverneur-Generaal verzocht om nog geen ordonnantie uit te vaardigen, alvorens de Nederlandsche Regeering volledig over den toestand ingelicht te hebben. Algemeen hoopt men dan ook, dat eene dwangmaatregel ten slotte achterwege zal blijven.

Betreffende de raming van Himeley van den a.s. Cuba-oogst van 4.011.000 tons, dient opgemerkt te worden, dat deze raming gebaseerd is op de mogelijkheid, dat al het te velde staande riet ook binnengehaald kan worden. Waarschijnlijker is het echter, dat wegens gebrek aan werkvolk niet al het riet geoogst kan worden. Een cijfer van 3.800.000 tons zal waarschijnlijk meer overeenkomen met de toekomstige opbrengst. In vakbladen ontmoet men in den laatsten tijd beschouwingen over de ideeën van bij de Cuba-suikerindustrie geïnteresseerde kringen — o.a. de Czarnikow-Rionda Company — om zich voor de eerstvolgende jaren de preferentie te verzekeren op de Britsche suikermarkt. Deze plannen werden reeds in No. 153 van dit blad in het artikel „De suikerhandel der Wereld na den Oorlog” behandeld en als waarschijnlijk onuitvoerbaar bestempeld.

### JAVA-KINABASTEN.

(Opgave van het Kina-Bureau).

De unit-limite voor den verkoop der pharmaceutische basten voor de veiling van 23 Januari 1919 is vastgesteld op:

15,75 Cts. per 1/2 K.G.

### RUBBER.

De markt was zeer flauw gestemd in de afgelopen week. Noteeringen liepen langzamerhand terug, doch konden zich niet herstellen.

De week sluit als volgt:

Prima Crêpe loco	.....	2/1 3/4	einde voorafg. week	2/2 3/4
Jan./Juli	..	2/1 3/4	„	2/3 1/4
smoked Sheets 1 d. minder				
Hard cure fine Para	....	2/7	„	2/8

### CACAO-BERICHT 1918

van S. W. Hoekstra, Makelaar te Amsterdam.

Als men over het tijdperk van de 12 maanden van 1918 terugblijkt, is er bijna niets, dat bemoedigend werkt, om de geschiedenis van Cacaohandel en -industrie te beschrijven. De hoofzaak toch voor eene gezonde ontwikkeling ontbrak helaas ten eenenmale, n.l. de Import en Export. De import van Cacao was zoo goed als onmogelijk, terwijl de export, zoowel van grondstof als van fabrikaat, geheel ondoenlijk was.

Van groot-bedrijf was geen sprake meer; voor zoover geen chocolade werd gemaakt, stonden de fabrieken stil. Zoals reeds gezegd, was de handel geheel uitgeschakeld.

Slechts aan fabrikanten werd sedert de oprichting der N. O. T. toegestaan, grondstoffen te importeeren om hun bedrijf „voort te zetten”, welke toestand voorzover het importeeren mogelijk was, in 1918 werd bestendigd.

Ingevoerd werden (de „Kennemerland-lading” inbegrepen):

ca. 2.300 ton; tegen	
„ 7.800 „ in 1917	
„ 21.000 „ „ 1916	
„ 41.000 „ „ 1915.	

Een juist beeld geeft het cijfer voor 1918 nog niet eens. Het import-kwantum is feitelijk geflatteerd, daar eene belangrijke hoeveelheid ons voor buitenlandsche rekening werd toegezonden om te verwerken en waarvan de fabrieken moesten worden teruggeleverd. Een bedroevend klein import-cijfer blijft ons dus over.

Dit was niet eens voldoende, om in onze eigen behoefte te voorzien.

Het „rantsoen”, voor Nederland bepaald op ca. 10.000 ton, werd voor 1917 tot ca. 8.000 ton verminderd en in 1918 gedrukt op ca. 2.300 ton en als men thans — einde December — de officieuze mededeelingen en geruchten gelooven wil, is voor 1919 — het Vredesjaar — het jaarrantsoen vastgesteld op 8.000 ton.

Een overzicht te geven van de diverse Cacaosoorten, van oogsten en bijzonderheden over het marktverloop, zoowel in den wereldhandel, als in verband met het Hollandsche bedrijf, is door de algemeen outwrichte toestanden op handels- en scheepvaartgebied bijna niet doenlijk. De alles beheerschende transport-factor maakte het onmogelijk met eenige regelmatigheid de toestanden der oogstlanden en het prijsverloop der producten te volgen.

In de groote productielanden als Bahia, Ecuador, San Thomé, de Goudkust, Oost- en West-Indië, etc. bleven de oogsttoevoeren, langer dan voor het product nuttig was, liggen en was het onvermijdelijk, dat veel tot bederf gedomd werd.

Waar vele en groote Cacao-importeerende landen in Europa, tengevolge van het gebrek aan schepen, of door andere moeilijkheden, min of meer van den wereldhandel waren uitschakeld, kregen in de eerste plaats de Vereenigde Staten de handen vrij en ontvingen dus enorme kwantiteiten der diverse oogsten. De import-cijfers over 1918 zijn thans nog niet te verstrekken, doch de ingestelde maatregelen van de Vereenigde Staten, n.l. den invoer onder speciale contrôle te stellen en het import-kwantum te limiteeren, mogen wel als bewijs dienen, dat de ingevoerde hoeveelheden Cacao evenals in 1917 zeer groot waren.

Welken invloed deze in New York snel aangroeiende voorraden uitoefenden op de waarde der verschillende soorten, ligt voor de hand.

De toevoeren waren in 1917 totaal 2.490.237 Balen, tegen 1.567.484 Balen in 1916; 1.441.517 Balen in 1915; 1.062.727 Balen in 1914; 983.870 Balen in 1913.

Van de in 1917 te New York aangevoerde 2.490.237 balen leverden, om de voornaamste productie-landen te noemen: Guayaquil 391.530 balen (265.812); Bahia 596.513 balen (248.740); Afrika (incl. Thomé) 687.290 balen (363.854); Venezuela 188.161 balen (119.922). Het cijfer tusschen haakjes ziet op het voorafgaand jaar.

Gedurende bijna het geheele jaar bleven de prijzen te New York voor de verschillende soorten laag; goed-courant zoowel als plantage-Cacao waren meermalen gelijk genoteerd en varieerden met weinig schommelingen tusschen ca. 11 en 15 \$ cts. (Suriname van 12½ tot 14 \$ cts.)

In den loop van November j.l., waarschijnlijk mede een gevolg van de genomen invoer-beperkings-maatregelen, liep de markt vaster en stegen de prijzen met 1 tot 3 \$ cts.

Evenals de import-cijfers over dit jaar, bleven ook de consumptie-cijfers tot dusver onbekend. Men mag echter aannemen, dat ook de consumptie in Noord-Amerika zeer groot was en weinig met 1917 zal verschillen. Zij bedroeg in 1917: 2.276.111 balen, bijna het dubbele van 1916, toen 1.384.769 balen in consumptie werden gebracht.

In Engeland ving het zakenleven rustig en met weinig omzet aan. In tegenstelling met Amerika, waar zeer groote voorraden en aanvoeren lage prijzen wettigden, waren de Engelsche noteeringen, niettegenstaande ook in dat land belangrijke voorraden lagen, te hoog om veel kooplust te wekken. Guayaquil-soorten deden 108/- a 112/-, Trinidad 94/- a 99/-, Thomé 96/- a 98/-, Bahia 88/- a 98/- en Accra's 64/- a 68/-. Een hoog prijsniveau, en dat, niettegenstaande de officieuze cijfers een totaal-voorraad op 1 Januari 1918 van ruim 45.000 Ton aangaven. Dit kwantum — de voorraad op 1 Januari 1917 was ongeveer hetzelfde — bedroeg meer dan het dubbele van dat in begin Januari 1916.

Voor de zoo hoge noteeringen moest dus eene bijzondere reden zijn, en bleek nu in den loop der navolgende maanden, dat het meerendeel van de voorraden voor buitenlandsche rekening was opgeslagen en buiten het vrije verkeer bleef. Deze omstandigheid, gepaard aan kleine toevoeren (alleen op invoer-consent mogelijk), tengevolge van het ontbreken van geregelde scheepsgelegenheid, was mede de beweegreden tot de vaststelling van maximum-prijzen van Cacao. Dit geschiedde 2 April 1918. De maximum-prijzen waren voor de voornaamste soorten als volgt: voor Venezuela 130/-; voor Ceylon, Java, Samoa 100/-; voor Guayaquil, Trinidad, Suriname, Demerara 90/-; voor Grenada en andere West-Indische soorten, Thomé, Bahia, Congo, Kameroen 85/-; voor West-Afrika, Accra 65/- en hadden betrekking op de kwaliteitsbasis „superior”, terwijl van alle mindere kwaliteit de waarde bepaald werd door eene taxatie-commissie, aangewezen door den „Food-Controller”. Bovenstaande maximum-prijzen golden het geheele jaar en zullen nog wel blijven gelden.

Volgens de laatst ontvangen mededeelingen luiden de Londensche statistiek-cijfers van 1 Januari—30 November:

	1918	1917	1916	1915
Importen ..	223.583	299.722	422.553	425.461 balen
Consumptie.	290.317	251.555	200.943	249.348 „
Exporten ..	7.537	18.967	103.864	126.052 „
Voorraden ..	139.412	236.921	215.879	107.345 „

Ook in Frankrijk kwam Cacao in 1918 in het gedrang. Invoer was alleen op consent der autoriteiten mogelijk en de prijzen stonden bij het begin van dit jaar reeds belangrijk boven die van 1917. De Guayaquil-soorten noteerden toen ca. Fres. 130, Bahia en Thomé ca. Fres. 100, Trinidad ca. Fres. 125 a 130 en deze prijzen waren binnen 5 maanden ongeveer Fres. 8 a 10 gestegen en sedert nog meer.

Statistische cijfers van Frankrijk over import, export en consumptie gedurende 1917 en 1918 bleven tengevolge van de bijzondere tijdsomstandigheden onbekend.

Voor ons land was 1918 een ongekend ongunstig jaar; het scheen, dat alle elementen samenwerkten om den handel te fnuiken en de industrie tot teruggang te doemen.

Een genoegen was het, toen begin Januari het s.s. „Orion” Doggersbank Noord passeerde en met eene lading van ca. 20.000 balen hier binnenviel. Dit genoegen werd echter spoedig getemperd door ongunstige berichten van het s.s. „Kennemerland”, dat op weg naar hier, door de Portugeesche autoriteiten in November 1917 te St. Vincent was aangehouden.

In Juli kwam de „Kennemerland”, na 8 maanden „reis” te Amsterdam aan, doch vóór de lading, 9350 balen, werd vrijgegeven, moest geduld geoefend worden tot 31 October. De vijfmaal grootere lading Cacao ex „Agamemnon” moest te Londen worden gelost en de Nederlandsche industrie zag daarvan geen boon.

Op 11 November: teekening van den wapenstilstand en voor de Cacao-industrie de dag waarop eene regeling getroffen werd met de geassocieerde regeeringen, in afwachting van het tot stand komen van eene definitieve schikking, waarbij o.m. te onzer onmiddellijke beschikking werden gehouden: 2000 ton Cacao. Om deze te gaan halen, werden stoomschepen prompt aangewezen, doch door gebrek aan bunkerholen ware deze midden December nog niet vertrokken.

Van een marktverloop valt dit jaar weinig te zeggen. Als er nog zaken plaats vonden, — van groote omzetteu was natuurlijk geen sprake, daar de voorraden, uitgezonderd eenige door de Regeering in beslag genomen partijen, in handen der fabrikanten waren — was het tot prijzen van ca. f 1 tot f 1,50, en is het van weinig belang, die voor toekomstige vergelijkingen vast te leggen, te meer daar de verkoopen zich bepaalden tot kleine partijen van fabrikant aan fabrikant of van de hier of daar nog te voorschijn gekomen partijen bij gelegenheid van het door de Regeering in beslag nemen van alle partijen Cacao en Cacao-fabrikaat.

In hoofdzaak werden dit jaar, voor zoover mogelijk, van de dichtstbij zijnde stapelplaats, n.l. Lissabon, de grondstoffen voor onze industrie aangevoerd. De prijzen stonden bij den aanvang van 1918 betrekkelijk laag: 37½ a 40 ct. f.o.b. Lissabon voor „fijn” en daalden in den loop der volgende maanden tot ca. 35 ct.

De prijzen in Lissabon stegen op 37 a 38 ct. (Juni-Juli) en monteerden langzaam tot 43 a 45 ct. (September). Tengevolge van de vele kooporders en de kleiner wederom voorraden te Lissabon, bracht October de prijzen wederom belangrijk hooger, en deze bereikten in December een hoogte van ca. 60 ct.



Werden we, tengevolge van de scheepvaart-onmogelijkheden niet met offerten van de productielanden verward, na 11 November werd dit eenigszins anders. Binnen- en Buitenland zag de toekomst nu in een helderder licht en van alle kanten kwamen de offerten los.

Guayaquil aan het hoofd met prijzen van 55/- voor Arriba en 51/- voor Machala, welke prijzen al spoedig met 5/- à 10/- verhoogd werden; diverse stapelplaatsen seinden aanbiedingen van Acera tot 60/- à 64/-, Arriba, Trinidad tot ca. 44 à 45 cts., Grenada à ca. 42 ct., Caracas à 43—44 ct., terwijl hier voor Thomé, liggende te Lissabon, op hoop van zegen in de verwachting, dat verscheping spoedig zou kunnen volgen, 65—70 ct. en hooger betaald werd. Deze hoge prijzen voor laatstgenoemde soort konden zich echter niet geheel handhaven, tengevolge van de lagere offerten (tot ca. 60 ct.) van Lissabonsche verkoopers.

Van Java en Suriname importeerden wij geen baal. De restanten van de in 1917 aangekomen ladingen Suriname werden begin van dit jaar tot ca. 100 ct. gerealiseerd en de met de koloniën gecontracteerde ladingen kwamen vanzelfsprekend, door gebrek aan scheepsgelegenheid, in de klem. De voor ons bestemde partijen verhuisden noodgedwongen naar Amerika, waar ze tot ca. 12½ à 13½ \$ ct. werden verkocht. Tegen het eind van dit jaar liepen de prijzen aldaar tot ca. 14½ \$ ct. op.

De handel in Java-Cacao beperkte zich tot zaken op Java, waar voorzoover daarover berichten ontvangen werden, f 55 à f 50 per Picol voor oogsten tel quel gemaakt werd.

Java voerde uit, uitgedrukt in Tons, in:

	1918	1917	1916	1915	1914	1913
Januari ..	7	100	133	128	100	243
Februari ..	34	192	143	131	162	180
Maart ..	113	169	112	69	81	199
April .....		206	29	33	54	52
Mei .....	18	15	7	28	87	82
Juni .....	82	104	95	100	152	385
Juli .....	34	167	243	266	208	401
Augustus ..	—	159	234	196	85	341
September ..	—	286	281	158	141	151
October ..	—	112	106	134	140	96
November ..	—	9	52	92	101	68
December ..	—	37	36	124	270	87
	—	1.556	1.471	1.459	1.581	2.259

Suriname exporteerde, voor zoover bekend, uitgedrukt in Tons, in:

	1918	1917	1916	1915	1914	1913
Januari ..	254	70	28	57	246	23
Februari ..	163	55	10	18	57	62
Maart .....		35	50	140	125	30
April .....	505	200	52	247	250	26
Mei .....	156	463	122	247	243	178
Juni .....	161	3	220	430	301	365
Juli .....	1.172	225	395	370	387	215
Augustus ..		435	515	92	130	96
September ..	—	99	211	34	55	61
October ..	—	37	180	5	66	150
November ..	—	236	170	19	26	113
December ..	—	69	62	50	7	207
	—	1.927	2.015	1.709	1.893	1.526

Volgens de ontvangen berichten van het betreffende Departement bedroeg de Cacao-productie over 1917 ca. 2244

Ton, openbaar volgens de officieele cijfers, die door de districts-commissarissen worden verzameld. De stand van de Cacao, zoo luiden de van deze Kolonie laatst ingekomen mededeelingen, is over het algemeen gunstig. De oogst was dit jaar in vergelijking met voorgaande jaren vroeg. Een nadeelige factor was de lage prijs van het product, tengevolge van den moeilijken afzet. Begin van het jaar nog ongeveer 50 ct. (p. Kilo), varieerden de prijzen gedurende Juni/Juli tusschen slechts 30 en 40 ct. (p. Kilo).

Uitvoer. Deze bedroeg van:

	1917	1916	1915	1914	1913	1912
Guayaquil..	41.440	45.100	32.830	42.350	39.358	33.013
St. Thomé..	30.880	33.200	29.890	31.379	35.311	35.512
Trinidad..	31.800	24.900	22.570	29.517	21.825	18.878
Bahia ....	51.200	39.500	44.980	36.612	27.340	24.674
S. Domingo	23.900	25.400	23.370	22.870	22.480	23.876
Venezuela.	14.800	12.400	14.600	13.100	15.138	10.985
Goudkust..	80.600	73.000	77.500	54.144	51.279	39.549
Grenada ..	5.970	5.570	6.520	6.005	5.258	5.529
Para ....	4.200	3.300	4.160	3.703	2.214	3.028
Suriname .	1.927	2.014	1.710	1.893	1.516	962
Ceylon....	3.196	3.400	3.920	2.890	3.450	3.500
Java ....	1.555	1.471	1.460	1.581	2.255	2.024

Voor zoover bekend werd, bedroeg de uitvoer in Tons van:

	1918	1917	1916	1915
Guayaquil van 1 Jan.—31 Aug.	24.800	31.500	29.900	24.000
Trinidad „ 1 Jan.—30 Sept.	22.400	30.100	22.500	19.900
St. Thomé „ 1 Jan.—30 Sept.	8.100	23.900	22.400	19.800
Bahia „ 1 Jan.—30 Juni	18.600	20.800	18.400	13.300

De cijfers van St. Thomé geven eigenlijk weer den invoer van deze soort te Lissabon.

Amsterdam, 31 December 1918.

### KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.  
(Middling Uplands).

	13 Jan. '19	6 Jan. '19	30 Dec. '18	14 Jan. '18	13 Jan. '17
New York voor Middling ..	30,70 c	31,30 c	32,30 c	32,60 c	18,05 c
New Orleans voor Middling	29,50 c	30,75 c	31,— c	32,— c	18,— c
Liverp. v. Good Midd. Texas ..	20,35 d	21,07 d	22,20 d	23,90 d <sup>1)</sup>	11,11 d <sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> Good Middling Amer.

<sup>2)</sup> 12 Jan. '17 Middling Amer.

### METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
13 Jan. 1919..	nom.	94.-/-	255.-/-	40.-/-	56.-/-
6 „ 1919..	nom.	82.-/-	241.-/-	40.-/-	56.-/-
11 Jan. 1918..	nom.	110.-/-	289.-/-	30.10/-	52.-/-
14 Jan. 1917..	78/3	85.-/-	173.5/-	29.5/-	88.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

### ADVERTENTIËN

# De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

's-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

GRONINGEN

Telefoon 1555

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

LEEUWARDEN

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc., in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

# NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,  
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,  
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

## NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

**5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven)**  
Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,—  
op elk goed effectenkantoor

## GRONINGSCH E CREDIET- EN HANDELSBANK

GRONINGEN, APELDOORN, APPINGEDAM, ASSEN EN VEENDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Geplaatst en volgestort f 2.500.000,—

Reserves ruim. . . . . f 478.000,—

VERSCHAFT BEDRIJFSKAPITAAL AAN  
LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID

INCASSO — DEPOSITO — SAFE DEPOSIT

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

### „GELRIA”

ROTTERDAM

Maatschappelijk Kapitaal f 2.500.000,—  
waarvan geplaatst f 500.000,—

### TRANSPORT- en BRANDVERZEKERING

DIREKTIE:

C. TH. DAAMS

H. G. SCHUDDEBEURS

Kantoor WIJNHAVEN 103

Telefoon No. 13883 Telegr.-Adres: „VERMAAGEL”

## VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

EENIGE FABRIKANTEN  
VAN DE UTRECHTSCH E

FIJNE TAFELMOSTERD

ZOOEVEN VERSCHIEEN:

### De praktijk van den Wereld-Graanhandel

DOOR

JAN SCHILTHUIS

Prijs . . . f 4,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en  
bij NIJGH & VAN DITMAR'S UIT-  
GEVERS-MAATSCHAPPIJ, R'dam.

Nijgh & Van Ditmar's  
Uitgevers-Maatschappij

Wijnhaven 111-113 — Rotterdam  
Telefoon 7841-7842-7843-7861

Bijkantoren:

Amsterdam - 's-Gravenhage - Haarlem

Belast zich met 't verzorgen van uit-  
gaven en tijdschriften op elk gebied

## N. HAAS & CO.,

Reeders, Cargadoors en Expeditieus,

Assurantie-Agenten, Contractanten voor Bunkerkolen,

ROTTERDAM, BOOMPJES 8<sup>B</sup>

Telegramadres: STOOMHAAS Rotterdam.

AGENTEN DER:

N.V. Hollandsche Algemeene Atlantische Scheepvaartmaatschappij.

N.V. Rotterdamsche Scheepvaart Maatschappij.

N.V. Amerikaansch Vrachtbureau.

Kantoor te Amsterdam: SPLIETHOFF, HAAS &amp; Co.

Telegramadres: SPLIETHOFF, Amsterdam.

## WEISE & Co. ROTTERDAM AMSTERDAM

Import van en Handel in

### OVERZEESCHE PRODUCTEN

speciaal RUBBER, GUTTA-PERCHA en BALATA

## VAN DEN BERGHS, LIMITED

Margarine-Fabrikanten, Rotterdam

**HOLLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AMERIKA**

AMSTERDAM BUENOS AIRES RIO DE JANEIRO SANTOS

KAPITAAL f 14.000.000,—

RESERVE f 2.500.000,—

**ALLE BANKZAKEN OP ZUID-AMERIKA**VERLEENT BEMIDDELING TOT HET AANKNOOPEN VAN HANDELSRELATIES IN  
ARGENTINIË EN BRAZILIË**DE GRONINGER BANK**Groningen, Winschoten, Stadskanaal, Wildervank,  
Veendam, Sappemeer, Delfzijl, Emmen, Hooge-  
veen en Ter Apel (Firma TIMMERMAN & SASSEN)

Kapitaal f 6.000.000,— Geplaatst en gestort f 4.440.000,—

Reserves f 430.501,04

**VERRICHT ALLE BANKZAKEN**Belast zich met het incasseeren van wissels op binnen-  
en buitenland**ONTVANG- EN BETAALKAS**

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET  
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR  
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR  
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.**GEBROEDERS SCHEUER**

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditours en Cargadoors

**AMSTERDAM EN ROTTERDAM**Verzekering van Koopmansgoederen tegen  
transport, molest, brand en diefstal tegen  
concurrerende premiën.**Nederlandsche Gist-  
en Spiritusfabriek  
DELFT**

ARTIKELEN:

Gist  
Brandspiritus  
Zuivere spiritus  
Foezelolie  
Amyl-alcohol  
Aether Sulfuricus  
Narcose æther  
Kurken en  
Gedroogde Spoeling

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

**Wester-Suikerraffinaderij  
AMSTERDAM**GROOTSTE RAFFINADERIJ  
IN NEDERLANDLevert de mooiste Suiker,  
omdat haar zuiveringsver-  
mogen het grootst is.Produceert behalve alle soorten *Melis-  
suiker* en *Basterds*:*Cristallen, groote en kleine, Klontjes  
(Cubes), Theeklontjes, Crushed (brokken)  
Tabletten, Brooden, Poedersuiker, fijne  
Suikers voor Vruchtengebruik, enz. enz.***Pletterij, voorheen L. I. Enthoven & Cie - Delft**Wissels, Veerwissels, Goederenwagens, Draaischijven,  
Bruggen, Kappen en Gebouwen, Tanks, Aanlegsteigers.**ZWAAR EN LICHT SMEEDWERK EN PERSWERK.**

**HEEMAF**

Telefoon Nos. 54, 82 en 119

**ELECTRISCHE  
APPARATEN EN  
INSTRUMENTEN****HENGELO**

Telegram-Adres: HEEMAF-HENGELO

**ELECTRO-  
MOTOREN EN  
GENERATOREN****COMPLETE ELECTRISCHE INSTALLATIES****MAATSCHAPPIJ**

voor

**Scheeps- en Werktuigbouw****„FIJENOORD”****ROTTERDAM**Kruisers — Torpedobooten  
OnderzeebootenMailstoomschepen  
Vrachstoomschepen  
BaggermateriaalMachine-installaties  
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor  
Suikerfabrieken, enz.**N.V. VAN DER LELY'S TOUWFABRIEKEN**

ROTTERDAM, Boompjes 93. Telefoon: 3277 en 3296. Telegr.-adr.: Vanderlely.	AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 16/7. Telefoon: 7415 N. Tel.-adr.: Vanderlely-touw.	GRONINGEN, Der-A-Brug. Telefoon: 1035. Telegr.-adr.: Vanderlely.
--	---	---

**FABRIEKEN TE MAASSLUIS.**

**SCHEEPSTROSSEN** in alle soorten en afmetingen.  
**VISSCHERIJTOUWWERK.**  
Geteerd en ongeteerd Manila-, Sisal-, Nieuw-Zeeland-,  
Bombay- en Russisch henneptouw.  
Cocostouw.

**TRANSMISSIESNAREN** met en zonder reguleerbare koppelingen.

**STAALDRAADTOUW** voor Scheepsgebruik, Liften,  
Mijnen- en Hijschwerktuigen. IJzerwant en Hercules.

**ALLE SOORTEN PAK- EN BINDTOUW**

# The Standard Bank of South Africa, Ltd

**ROTTERDAM - 15 COOLSINGEL**

Telegr.-Adres: Africorum

(HOOFDKANTOOR: 10 CLEMENTS LANE, LONDON, E.C. 4)

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL.	Fl. 12,— = £ 1.
GESTORT KAPITAAL. . . . .	Fl. 74.329.200,—
RESERVEFONDS . . . . .	Fl. 18.582.30,—
NIET GESTORT KAPITAAL. . . .	Fl. 24.000.000,—
	Fl. 55.746.900,—
	<u>Fl. 98.329.200,—</u>

Meer dan 250 Kantoren  
in Zuid-Afrika  
en elders.**Behandeling van  
alle Bankzaken.**Vertegenwoordigers en  
Correspondenten  
over de geheele Wereld.